

ΑΠΟΛΛΩΝ

ΜΗΝΙΑΙΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ

ΤΗ ΕΥΓΕΝΕΙ ΣΥΜΠΡΑΞΕΙ ΤΩΝ ΠΑΡ ΗΜΙΝ ΛΟΓΙΩΝ

ΥΠΟ

Δ. Κ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΟΠΟΥΛΟΥ

ΕΤΟΣ Γ΄.

ΤΟΜΟΣ Γ΄:

ΕΝ ΠΕΙΡΑΙΕΙ

ΕΚ ΤΟΥ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ Ο ΠΑΛΑΜΗΔΗΣ.

1886

ΑΠΟΛΛΩΝΙΑ
ΕΤΟΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ Ο ΠΑΛΑΜΑΝΗΣ
ΕΝ ΠΕΙΡΑΙΑΙ
1886

ΑΠΟΛΛΩΝΙΑ
ΕΤΟΣ

1886

ΑΝΔΡΕΑ ΣΥΓΓΡΩ

ΕΚΒΥΜΩ, ΤΩΝ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΠΡΟΣΤΑΤΕΙ

ΕΠΙ ΤΗΣ ΥΠΕΡ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΕΘΝΟΥΣ ΙΔΙΑΙΤΑΤΗ, ΜΕΡΙΜΝΗΣ,

ΕΥΓΝΩΜΟΣΥΝΗΣ ΚΑΙ ΥΠΟΛΗΨΕΩΣ ΒΑΣΥΤΑΤΗΣ ΤΕΚΜΗΡΙΩΝ ΑΝΑΤΙΣΘΕΙ

ΤΟΝ ΔΕ ΤΟΥ

ΑΠΟΛΛΩΝΟΣ

ΤΟΜΟΝ

Ο ΕΚΔΟΣΗΣ

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ

ΤΩΝ ΕΥΓΕΝΩΣ ΛΑΒΟΝΤΩΝ ΜΕΡΟΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΣΥΝΤΑΞΙΝ ΤΟΥ Γ'. ΤΟΜΟΥ

ΑΓΝΗ Ι. ΣΜΙΘ.	ΜΑΥΡΟΓΟΡΔΑΤΟΣ Ε. Ι.
ΑΙΚ. Ι. ΖΑΡΚΟΥ.	ΜΟΝΤΣΕΝΙΓΟΣ Ν.
ΑΙΚ. Π. ΦΑΡΜΑΚΟΠΟΥΛΟΥ	ΜΟΣΤΡΑΤΟΣ Γ. Δ.
ΒΕΣΣΗ ΜΑΣΣΩΝΟΣ	ΠΑΡΑΣΧΟΣ Α.
ΑΝΤΩΝΙΑΔΗΣ Ι. Α.	ΠΑΛΑΜΑΣ Κ.
ΑΙΓΙΑΛΕΙΔΗΣ Γ. Ν.	ΠΑΠΠΑΣ Γ. Δ.
ΑΝΑΣΤΑΣΟΠΟΥΛΟΣ Γ.	ΠΕΤΡΗΣ Ν.
ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗΣ Κ. Π.	ΠΕΤΡΙΔΗΣ Α.
ΑΡΑΒΑΝΤΙΝΟΣ Σ. Δ.	ΠΕΤΡΙΤΣΟΠΟΥΛΟΣ Δ.
ΒΑΡΘΟΥΝΙΩΤΗΣ Κ. Δ.	ΠΟΛΙΤΗΣ Ν.
ΒΕΛΛΙΜΕΖΗΣ Ι.	ΠΑΠΑΔΗΜΟΥ Χ. Α.
ΒΕΛΛΙΑΝΙΤΗΣ Θ.	ΠΑΡΘΕΝΟΠΟΥΛΟΣ Γ.
ΔΕ ΒΙΑΖΗΣ Σ	ΡΕΣΙΔΑΝΣ Δ. Γ.
ΔΙΑΜΑΝΤΟΠΟΥΛΟΣ Ι. Ν.	ΣΚΥΛΙΣΣΗΣ Ι. Ι.
ΔΡΑΚΟΥΔΗΣ Α. Ν.	ΣΟΡΔΙΝΑΣ Α.
ΖΕΣΕΖ Σ. Α.	ΣΚΟΚΚΟΣ Φ. Κ.
ΙΑΤΡΟΥ Π. Σ.	ΣΤΡΑΤΗΓΗΣ Κ. Γ.
ΚΑΖΑΖΗΣ Ν.	ΣΤΡΑΤΗΓΟΠΟΥΛΟΣ Ι.
ΚΡΕΜΟΣ Π. Γ.	ΣΤΡΑΤΟΥΔΑΚΗΣ Κ. Ε. (εξ άνεκδότου έργου)
ΚΑΡΑΝΔΙΝΟΣ Γ.	ΦΑΡΜΑΚΟΠΟΥΛΟΣ Π. Φ.
ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΑΚΗΣ Ι. Δ.	ΦΟΣΤΕΡΗΣ Ν. Δ.
ΚΑΥΑΜΠΕΛΗΣ Γ. Ε.	ΧΡΥΣΟΧΟΪΔΗΣ Δ. Γ.
ΛΟΥΖΗΣ Φ.	ΨΑΛΤΗΣ Δ.
ΜΑΓΙΩΡΟΣ Ι. Γ.	

ΕΠΙΣΤΗΜΗ, ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ, ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ

ΕΤΟΣ Γ'.
ΑΡΙΘ. 25'Εν Πειραιεὶ Μάιος
1885ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΕΚΔΟΤΗΣ
Δ. Κ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΟΠΟΥΛΟΣ

Τοῖς φιλομούσοις Συνδρομηταῖς.

Τὴν ἀντίληψιν τῆς Θεῆας Προνοίας ἐπικαλούμενοι προβαίνομεν ἐπὶ τὴν ἐξακολουθήσιν τοῦ ἔργου ἡμῶν σὺν τῇ πεποιθήσει ὅτι καὶ ὑμεῖς ἀσμένως θέλετε παράσχει ἡμῖν τὴν ἐκθυμον συνδρομὴν καὶ ὑποστήριξιν μεθ' ἧς ἀπὸ δύο ἐτῶν εὐφρεστήθητε νὰ μᾶς τιμήσητε, καὶ ἐπὶ τῇ ἐλπίδι ταύτῃ δυνάμεθα ἐκ τῶν προτέρων νὰ βεβαιώσωμεν ὑμᾶς ὅτι μετ' αὐταπαρνήσεως, καὶ ἀντὶ πάσης θυσίας θέλομεν προσπαθήσει νὰ φανῶμεν συνεπεῖς πρὸς τὰς ἱερὰς ὑποχρεώσεις ἃς ἀπέναντι ὑμῶν ἀρελάβομεν, καὶ εἰς τὴν ἀκριβὴ καὶ ἀπαράβατον ἐπιτέλεσιν τῆς πορείας ἡμῶν ἀφ' ᾧ νὰ ἀναμφηρίστως θέλει προκύψει ἔτι μεῖζον καὶ ἀσφαλὲς ἢ εὐδοκίμησις τοῦ ἔργου ἡμῶν ἐφ' ᾧ ἐκ τῶν προτέρων ἐκφράζομεν τὰς ἐγκαρδίους καὶ εὐγνώμονας εὐχαριστίας ἡμῶν τοῖς φιλομούσοις κ. κ. συνεργάταις καὶ συνδρομηταῖς καὶ πᾶσι τοῖς προσενεργήσοι ἡμῖν τὴν εὐγενῆ καὶ πολύτιμον αὐτῶν σύμπραξιν.

'Εν Πειραιεὶ τῇ 1 Μαΐου 1885.

Δ. Κ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΟΠΟΥΛΟΣ.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΕΚ ΓΕΡΜΑΝΙΑΣ

Η ΕΠΕΤΕΙΟΣ ΤΟΥ ΣΕΔΑΝ ΚΑΙ ΤΑ ΙΔΕΩΔΗ ΤΟΥ ΕΝ ΓΕΡΜΑΝΙΑ ΚΟΙΝΩΝΙΣΜΟΥ
ΥΠΟ

Ν. ΚΑΖΑΖΗ

(Συνέχ. ἴδε ἀριθ. φύλ. 23.)

II.

ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΤΩΝ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΣΤΩΝ.

Ἐπὶ τῇ ἑορτῇ τῆς ρίχης τοῦ Σεδὰν ἐπικλήσις τῆς μνήμης τοῦ Φερδινάνδου Λασσάλ. Ὁ διδάκτωρ Ἑρρίκος καὶ ὁ ἐργάτης σιγαροποιὸς Σχιοῦλτσε θέλουσιν ἀναπτύξει τὸ πρόγραμμα καὶ τὰς τάσεις τῆς παγκοσμίου κοινοβουλευτικῆς δημοκρατίας.

Ἡ γνωστοποίησις αὕτη ἦτο ἀρκούντως περίεργος καὶ ἐλκυστικὴ διὰ ξένον, ἐνδιαφερόμενον νὰ σπουδάσῃ ἐγγύτερον καὶ ἐρευνήσῃ τὸν βίον τοῦ γερμανικοῦ λαοῦ, τοὺς πόθους αὐτοῦ καὶ τὰ αἰσθήματα, τὸ πνεῦμα ἐν γένει τῶν διαφόρων κοινωνικῶν τάξεων. Ἐν μέσῳ τῶν ἐντυπώσεων καὶ τοῦ ἐνθουσιασμοῦ πανδήμου ἔθνικῆς ἑορτῆς ἢ τοιαύτη ἐπικλήσις τῆς μνήμης τοῦ περιωνύμου δημαγωγοῦ τῆς ἐν Γερμανίᾳ ἐργατικῆς τάξεως, τοῦ θεμελιωτοῦ τῆς κοινοβουλευτικῆς μερίδος, ἦτο διαμαρτυρία κατὰ παντὸς ἔθνικου ιδεώδους, ἄρνησις τῆς ιστορικῆς ἐργασίας, ἣν ἐτέλεσεν ἡ Γερμανία, νὰ καταλήξῃ εἰς τὴν νίκην τοῦ Σεδὰν καὶ τὰ ἐξ αὐτῆς ἀποτελέσματα. Ποίαν εἶχεν ἕνοιαν ἡ ἀπόρριψις διεθνῶς ἐπιδράσεως δημοκρατικῆ αὐτῆ διαμαρτυρίας τῶν Κοινωνιστῶν τῆς μικρᾶς Βαυαρίας; Ὁ Φερδινάνδος Λασσάλ, οὗ ἡ μνήμη ἐμελλε νὰ ἑορτασθῇ κατὰ τὴν ἐσπέραν ἐκείνην ὑπὸ τῶν ὁμοφρόνων του, εἰ καὶ Ἰουδαῖος τὴν καταγωγὴν,

ἦτο γερμανικώτατος τούς πόθους καὶ τὰ φρονήματα. Καὶ ἐν τούτοις ἐπεκαλεῖτο τὸ ὄνομά του, τὴν φήμην του, ἢ κοινωνιστικὴ μερίς, ἵνα διαμαρτυρηθῇ κατὰ τοῦ μεγάλου γεγονότος, τοῦ τελεσθέντος ἐν Σεδάν, τὸ ὅποιον τοσοῦτον πανηγυρικῶς εἶχεν ἐορτάσει ὁ γερμανικὸς λαὸς κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην. Οὐδέποτε ὁ συγγραφεὺς τοῦ «Σκοτεινοῦ Ἡρακλείτου», τοῦ «Συστήματος τῶν κεκτημένων δικαίων», ὁ τραγωδιοποιὸς τοῦ «Σίκιγγερ», ὁ ζητήσας νὰ ἐρμηνεύσῃ τὴν ἱστορίαν καὶ τοὺς νόμους αὐτῆς διὰ τῆς διαλεκτικῆς τοῦ Ἐγγέλου, διαλεκτικῆς ἀποληγοῦσης εἰς τὸν ἱστορικὸν θρίαμβον τοῦ γερμανικοῦ πνεύματος, κατέλιπε τὴν σημαίαν τῆς πατρίδος πρὸς χάριν τοῦ κενοῦ καὶ ἐώλου φαντάσματος τοῦ Κοσμοπολιτισμοῦ. Ἀπέβλεπε καὶ οὗτος ἐξῆς εἰς τὴν πραγματικὴν τῆς γερμανικῆς ἐνόητος μετὰ τῆς αὐτῆς πίστεως, μεθ' ἧς καὶ ὁ σιδηροῦς ἀρχιγραμματεὺς τῆς γερμανικῆς αὐτοκρατορίας, εἰ καὶ διὰ διαφόρων μέσων. Ἡ ἐπίκλησις ἕνα τοῦ ὀνόματός του κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἐπὶ σκοπῷ διαμαρτυρήσεως καθ' ἐορτῆς ἐθνικῆς οὐδεμίαν εἶχεν ἔννοιαν ἢ διεθνῆς ἐταιρία τῶν ἐργατῶν δὲν εἶχε λάβει εἰσέτι σάρκα καὶ ὑπόστασιν ὑπὸ τὴν φανατικὴν διεύθυνσιν τοῦ Καρόλου Μαρξ, καθ' ἣν στιγμὴν ἐπιπτεν ὁ Λασσάλ παρὰ τὴν Γενεύην. Εἶχε δὲ διατελέσει οὗτος μέχρι θανάτου εἰλικρινῆς Γερμανὸς, οὐδαμῶς σκεφθεὶς καὶ ἐργασθεὶς περὶ παγκοσμίου ἐργατικῆς ἐταιρίας, σκοπὸν ἐχούσης τὴν ἀδελφοποίησιν τῶν ἐργατικῶν τάξεων ὑπὲρ τῆς κοινῆς αὐτῶν ἀλληλεγγύης, εὐημερίας καὶ προόδου, ἄνευ διακρίσεως φυλῆς καὶ ἔθνους, καὶ ὑπὲρ διασπάσεως τῶν δεσμῶν τῆς ὑφισταμένης ἐτι ἐν τῇ νεωτέρῃ κοινωνίᾳ ἀρχαίας ἱστορικῆς τάξεως, ἐρειδομένης ἐπὶ τῆς ἀδικίας καὶ τῆς ἀνισότητος.

Αἱ ἀπορίαι αὐταὶ ἐτι μᾶλλον συνετέλεσαν εἰς τὴν ἐξέγερσιν τῆς περιεργείας μου. Περιεπλανήθην λοιπὸν ἐπὶ τινα χρόνον ἐν τῇ πόλει μέχρι τῆς ἐλεύσεως τῆς ὀριζόμενης ὄρας, καθ' ἣν ἐσημειούτο ἐν τῇ κοινοποιήσει ἢ ἐναρκῆς τῆς ἐπιστήμου συνεδρίας. Μόλις δὲ προσήγγισεν αὐτὴ, καὶ ἔσπευσα νὰ εἰσέλθω εἰς τὸ κατάστημα καὶ νὰ καταλάβω θέσιν, οὐχὶ μακρὰν ἀπέχουσαν τοῦ βήματος, ἐφ' οὗ ἐμελλον ν' ἀνέλθωσιν οἱ ῥήτορες, ἐν ἀναπτύξῃ τὸ θέμα, περὶ οὗ ἡ πρόσκλησις.

Ὁ Φερδινάνδος Λασσάλ, υἱὸς Ἰουδαίου ἐμπόρου ἐκ Βρεσλαυίας, εἶνε ἀναντιρρήτως ὁ θεμελιωτὴς τοῦ κοινωνιστικοῦ κόμματος ἐν Γερμανίᾳ. Προνομιοῦχος τὸ πνεῦμα, ἀπὸ τῆς πρώτης αὐτοῦ νεότητος κατάρθωσε νὰ προσελκύσῃ τὴν προσοχὴν ἐξόχων τῆς πατρίδος τοῦ ἀνδρῶν, τοῦ Ἀλεξάνδρου Οὐμβολδου καὶ τοῦ Ἐρρίκου Χάινε. Ὁ δευτέρος οὗτος, ὁ Ἀριστοφάνης τοῦ δεκάτου ἐνάτου αἰῶνος, εἰς τὴν αὐτὴν ἀπόκληρον ἀλλ' ἐκλεκτὴν ἐν τῇ ἱστορίᾳ φυλῆν μετὰ τοῦ Λασσάλ ἀνθρώπων, ἀπεκάλεσεν αὐτὸν τὸν Μεσσίαν τοῦ δεκάτου ἐνάτου αἰῶνος. Πρὸς εἰρωνεῖαν ἕνα ἐλέγθη ταῦτο ὑπὸ τοῦ σκατανικοῦ συγγραφέως τοῦ Ἄττα Τρόλλ, ἢ ἦτο μυστικὴ τις προκλήσις δι' ὀρατικοῦ πνεύματος; Τὸ βέβαιον εἶνε, ὅτι κατὰ τὰ τελευταῖα ταῦτα, ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ Λασσάλ, ἐτι ἐν Γερμανίᾳ, πλέον ἢ ἅπασι ἐν κοινωνιστικῶν συλλαλητηρίοις, τὸ

ὄνομα τοῦ μεγάλου δημεγέρτου ἐτέθη ἐν ἴση μοίρᾳ μετὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ὑπὸ τῶν ζηλωτῶν τῆς κοινωνιστικῆς δημοκρατίας. Ἀμφότεροι ἦλθον εἰς τὸν κόσμον τοῦτον νὰ καταρρίψωσι τὰ εἰδῶλα τοῦ παρελθόντος, ν' ἀναδημιουργήσωσι δὲ τὸν Ναὸν τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς ἰσότητος πρὸς διαφύλαξιν τῆς κιβωτοῦ τῆς Διαθήκης τῶν δικαιωμάτων τῶν λαῶν. Ὁ Φερδινάνδος Λασσάλ ἦτο ὁ προωρισμένος κατὰ τὸν αἰῶνα τοῦτον τῆς νέας κοινωνικῆς παλιγγενεσίας καὶ δημοουργίας νὰ συμπληρώσῃ τὸ πρὸ δέκα ἐννέα αἰῶνων ἀρξάμενον ἔργον τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ὁ σκεπτικὸς Ἐρρίκος Χάινε παίζων ἀναμφιβόλως προανήγγελλε τὸν νέον τοῦτον Μεσσίαν ἀλλ' ὁ ἀγαθὸς Γερμανὸς ἐργάτης, καταπλαγεὶς ὑπὸ τῆς λαμπρῆς ἐργασίας καὶ ἐπιτυχίας τοῦ δεινοῦ δημαγωγοῦ, ἠθεώρησεν αὐτὸν πρᾶγματι Μεσσίαν. Μὴ ἀμφότεροι δὲν ἐκήρυξαν τὰ αὐτὰ κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἦττον δόγματα τῆς ἐλευθερίας, τῆς ἰσότητος, τῆς ἀδελφότητος τῶν λαῶν καὶ τῶν ἀτόμων;

Ἄλλ' ὁ βίος τοῦ Λασσάλ ὑπῆρξε καθ' ὅλοκληρίαν ἀντίθετος τοῦ βίου τοῦ ἐξ Ἰουδαίας κοινωνικοῦ μεταρρυθμιστοῦ. Ἡ ἱστορικὴ παράδοσις τῶν χρόνων, καθ' οὓς ἀπεκαλύφθη ἐν Ἰουδαίᾳ Ἰησοῦς ὁ Ναζωραῖος, παρίστησιν αὐτὸν πρότυπον μετριοφροσύνης, ὁσιότητος, ἀφοσιώσεως πραγματικῆς ὑπὲρ τῶν δυστυχῶν καὶ τῶν ἐν ταλαιπωρίᾳ. Ὅτι ἐπραττεν, ἐπραττεν αὐτὸ ἐκ πεποιθήσεως, ἐξ ἀγάπης πρὸς τὸν πλησίον του, ἄνευ ὑπολογισμοῦ καὶ ὀπισθοβουλίας. Ἐν αὐτῷ ἐξεπροσωπεῖτο ἅπασι ἡ πνευματικὴ συνείδησις τῶν συγχρόνων του, ἡ ἠθικὴ δὴ κόσμον, ἀντιθέτων κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἦττον, τοῦ ἑλληνικοῦ καὶ τοῦ ἰουδαϊκοῦ. Ἦτο πνεῦμα μᾶλλον ἢ σὰρξ, ἡσθάνετο ἐαυτὸν προσκαίρως διαμένοντα ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, πᾶς δ' ὁ λόγος αὐτοῦ καὶ πάντα τὰ ἔργα ἐνεφαίνον νοσταλγίαν πρὸς τὸν ἐξω τῶν αἰσθησῶν κόσμον, πρὸς τὸν κόσμον τοῦ πέμψατος αὐτοῦ, τοῦ ἐν οὐρανοῖς. Πρὸς θρίαμβον τῶν ἀρχῶν, ἄς ἐκήρυττε, δὲν ἐδίσταζε νὰ ὑποστῇ τὰς μεγίστας τῶν δοκιμασιῶν. Ἀληθῆς προφήτης, ἀποκαλύψας νέας ιδέας ἐν τῇ ἱστορικῇ ἐξελιξίᾳ τῆς ἀνθρωπότητος, οὐδέποτε ὀπισθοδρόμησεν ἐν τῇ ἀποστολῇ του, τὸ δὲ τέλος αὐτοῦ ὑπῆρξεν ὁ σταυρὸς τοῦ θανάτου, τὸ ποτήριον τοῦ ὄζου, ὁ ἀκάνθινος στέφανος τῆς ὀδύνης.

Οὕτω θνήσκουσιν οἱ μεταρρυθμισταί, παρέχοντες ἐαυτοὺς παράδειγμα τοῖς τε συγχρόνοις καὶ τοῖς μεταγενεστέροις. Πᾶσα μεγάλη ιδέα δὲν δύναται νὰ καρποφορήσῃ καὶ νὰ τελεσφορήσῃ, ἢ διὰ τοῦ μαρτυρίου τοῦ προνομιοῦχου ἐκείνου ἀνθρώπου, δι' οὗ ὤρισθη ν' ἀποκαλυφθῇ. Ἡ ἱστορία τῆς ἀνθρωπότητος εἶνε ἱστορία τῶν μεγάλων ιδεῶν, ἀλλ' ἡ ἱστορία τῶν ιδεῶν τούτων εἶνε συνήθως ἡ ἱστορία τῶν μαρτύρων.

Ἄλλὰ καὶ ἐκ τῆς μεταρρυθμιστικῆς ἀπόψεως ἐξεταζόμενος ὁ Φερδινάνδος Λασσάλ οὐδὲ κατ' ἐλάχιστον εἶνε προσόμοιος πρὸς τοὺς μεγάλους ἐκείνους μεταρρυθμιστὰς τῆς ἀνθρωπότητος, εἰς τὴν τάξιν τῶν ὁποίων προσεπάθησαν νὰ κατατάξωσιν αὐτὸν ἐνθουσιώδεις ζηλωταί. Οὐδεμίαν ἀληθῶς πρωτότυπος ιδέα ἐξῆλθεν ἀπὸ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ, ἐν δὲ τῇ δρά-

σει αὐτοῦ, εἴτε ἐπιστημονικῇ, εἴτε κοινωνικῇ, οὐδὲν ἄλλο κατάρθωσεν, ἢ νὰ καταστήσῃ καταληπτὰς, προσιτωτέρας εἰς τὸ εὐρὺ γερμανικὸν δημόσιον τὰς ἀφρημένους κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἦττον φιλοσοφικὰς καὶ κοινωνιολογικὰς θεωρίας τοῦ Ἐγγέλου καὶ τοῦ Καρόλου Μαρξ, ἢ τὰς οἰκονομικὰς καὶ περὶ ὀργανώσεως τῆς ἐργασίας ιδέας τοῦ Λουδοβίκου Βλάγκ. Ἐτακτος μόνον δραστηριότητος τοῦ πνεύματος αὐτοῦ καὶ τοῦ χαρακτηριστοῦ ἐπέβαλεν αὐτὸν τάχιστα παρὰ τῇ τάξει τῶν Γερμανῶν ἐργατῶν, μεθ' ὧν τὰς κατὰ τῆς φυλῆς, εἰς ἣν ἀνήκειν, ἱστορικὰς προκαταλήψεις τοῦ ἔθνους. Ἄλλ' ὁ ἠθικὸς αὐτοῦ βίος δὲν ἦτο δυστυχῶς ἄπιλος, ἄξιος τοῦ πνεύματος αὐτοῦ. Γερμανὸς ἱστορικός, ὁ Τράιττσκε, ἀπεκάλεσεν αὐτὸν τὸ μᾶλλον ἀκάθαρτον πνεῦμα τοῦ αἰῶνος. Ἀναμειχθεὶς εἰς σκανδαλώδεις ὑποθέσεις, δὲν ἐξῆλθεν ἄμωμος ἐξ αὐτῶν, μεθ' ὧν τὴν φλογερὰν εὐγλωττίαν καὶ δραστηριότητα, ἦν μετεχειρίσθη πρὸς ἐξαγνισμόν τῆς τραθείσης ὑπολήψεώς του. Ἐπὶ τέλους αὐτοῦ ὁ θάνατος τοῦ ἀνδρὸς ὀφείλεται εἰς αἰτία οἰκογενειακῶν σκανδάλων, ἐνεκα τῶν ὁποίων προκλήθει εἰς μονομαχίαν, ἔπεσεν ὑπὸ τὴν ἐχθρικὴν σφαίραν, χάριν ἀμφιβόλων ἡθῶν γυναικῶς, ὁ ἐναβρυόμενος ὡς κοινωνικὸς μεταρρυθμιστὴς τοῦ δεκάτου ἐνάτου αἰῶνος, ὡς ὁ δημιουργὸς τῆς τετάρτης τάξεως, τοῦ λαοῦ, ὁ προφήτης τοῦ ἐργάτου, τοῦ νέου τούτου ἱστορικοῦ παράγοντος, τοῦ ἀξιοῦντος νὰ λάβῃ ἀπὸ τοῦδε τὴν πρωτοβουλίαν ἐν τῇ ἱστορικῇ ἐργασίᾳ τῆς νέας κοινωνίας.

Ὁ ἐπὶ τοῦ σταδίου τῆς ἐπιστήμης πρωῒμος διακριθεὶς Φερδινάνδος Λασσάλ, διὰ τῆς δημοσιεύσεως τῶν ἡδὴ μνημονευθεῖσων δύο συγγραμμάτων αὐτοῦ, ἐπισύραξεν δὲ τὴν προσοχὴν καὶ τὴν ἐκτίμησιν ἐπιφανῶν ἀνδρῶν ἐν Γερμανίᾳ, ἐρρίφθη ἀπροσδοκίτως, παρὰ τὰς ἐξέως καὶ τὴν ἀνατροπὴν Γερμανοῦ ἐπιστήμονος, εἰς τὸ θεορῶδες στάδιον τῶν πολιτικῶν ἀγῶνων ἐν ἐποχῇ πλήρῃ ἐργασίας διὰ τὴν Γερμανίαν. Διέστη ἀμέσως μετὰ τῶν φιλελευθέρων, μετὰ τῶν ἀντιπροσώπων τῆς τρίτης τάξεως, καθ' ὅλα τὰ κοινωνικὰ καὶ πολιτικὰ ζητήματα, προβάς μετὰ πυρετώδους ζήσεως καὶ ταχύτητος εἰς τὴν σύνταξιν τοῦ ἐργατικοῦ κόμματος ἐν Γερμανίᾳ. Οἱ ἐν τῷ πολιτικῷ βίῳ τοῦ ἔθνους πρωταγωνιστοῦντες τότε Ἐθνικοὶ φιλελευθέροι, ἐμπνεόμενοι ὑπὸ τῆς ἀγγλικῆς ἀρχῆς τοῦ *laissez faire, laissez aller* ἐκήρυξαν, κατ' ἐξοχὴν διὰ τοῦ *Schultze Delitzsch*, εἰς τὰς ἐργατικὰς τάξεις, τὴν ἀρχὴν τῆς ἀλληλοβοήθειας, ὡς τῆς μόνης πανακείας διὰ τὸν ἐργάτην, συνίστων δὲ τὰ ταμειυτήρια, ὡς τὰ δυνάμενα μέσα νὰ συντελέσωσιν εἰς τὴν ἀποταμίευσιν τῶν οἰκονομῶν τοῦ ἐργατικοῦ λαοῦ, τὴν ἐξασφάλισιν δ' αὐτοῦ κατὰ τὰς δυσχερεῖς περιστάσεις τοῦ βίου, ἢ ἐν καιρῷ γῆρατος. Ὁ Λασσάλ προσέβαλε διὰ τῆς ἰσχυρᾶς αὐτοῦ διαλεκτικῆς, εἴτε δι' ἀγορεύσεων ἐνώπιον ἐργατικῶν συλλαλητηρίων, εἴτε διὰ συγγραμμάτων, καταληπτῶν τῷ λαῷ, μεταξύ τῶν ὁποίων διακρίνονται τὸ κατὰ τῶν θεωριῶν τοῦ *Schultze Delitzsch* «Ἀλφαθητάριον τοῦ Ἐργάτου», καὶ ἄλλα τοιαῦτα, τὰς ἀρχὰς ταύτας, κατὰ τὸ σύστημα τοῦ Λουδοβίκου Βλάγκ, τὸ διὰ τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ Φεβρουαρίου

1848 ἐγκαινισθῆν, οἰκτρῶς δ' ἀποτυχόν, ζητήσας τὴν ὑπὲρ τῶν ἐργατῶν ποικίλην ὑποστήριξιν τῆς πολιτείας. Ἠρξάτο ἐν τῷ ἅμα ζωηρὰ, θανάσιμος πάλη μεταξύ τῶν δύο τούτων ἀντιθέτων μερίδων ἐν κρίσιμῳις στιγμαῖς, ταραξάσα τὸν ἐσωτερικὸν βίον τῆς Γερμανίας. Ἄφ' ἐνός οἱ κορυφαῖοι τῶν ἐθνικῶν φιλελευθέρων, οἱ πρόμαχοι τοῦ ἐλευθέρου συναγωνισμοῦ ἐν πάσαις ταῖς οἰκονομικαῖς σχέσεσι τῆς κοινωνίας, καὶ ἀφ' ἑτέρου ὁ Λασσάλ, ζωηρὸς, διαλεκτικὸς, ἐπικαλούμενος τὴν ἀπόλυτον ἐπέμβασιν τῆς πολιτείας, ἐκ τῆς ἀποστολῆς αὐτῆς μὴ ἐπιτρεπούσης τὴν ἀπεριόριστον ἐλευθερίαν ἐν τῷ οἰκονομικῷ συναγωνισμῷ, καθὸ τοῦ πονηροῦ ἐκμεταλλουμένου τὸν μὴ τοῦτοτον. Ἐκ τῆς πάλης ταύτης ἐδημιουργεῖτο ἡδὴ ἡ τετάρτη τάξις, ὁ ἐργατικὸς λαὸς ἐλάμβανε συνείδησιν τῆς ἀποστολῆς αὐτοῦ, ὡς ἀναπόφευκτος κοινωνικὸς παράγων, δικαιούμενος νὰ ποτιπώσῃ τὴν σφαργίδα τοῦ πνεύματος αὐτοῦ καὶ τῆς ἐργασίας ἐπὶ τῆς ἀρχομένης νέας ἱστορικῆς περιόδου.

Ἡ περίοδος αὕτη, κατὰ τὸν Λασσάλ, ἐνεκαινίσθη διὰ τῆς κατὰ Φεβρουάριον τοῦ 1848 γαλλικῆς ἐν Παρισίοις ἐπαναστάσεως. Εἶνε ἀληθῆς τοῦτο. Αἱ μέχρι τοῦ χρονικοῦ τούτου σημείου τῆς ἱστορίας γενόμεναι ἐπαναστάσεις ἀφῶρων κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἦττον εἰς μερικὰ μόνον συμφέροντα κοινωνικῆς τιτῆς ἢ πολιτικῆς τάξεως. Αὕτῃ ἡ μεγάλη τοῦ 1879 ἐπαναστάσις ἐγένετο ὑπὸ τοὺς οἰωνοὺς καὶ κατὰ τὰ συμφέροντα τῆς τρίτης τάξεως, τῶν ἀστῶν. Εἰς ἐκ τῶν μᾶλλον διακριθέντων θεωρητικῶν αὐτῆς, ὁ *Siegels*, ἀγωνιζόμενος κατὰ τοῦ ὑφισταμένου ἐτι τιμαριωτικοῦ καθεστώτος, ἐν τῷ συγγραμμάτι αὐτοῦ περὶ τῆς τρίτης ταύτης τάξεως — *Qu' est-ce qu' est le tiers État* οὐδαμῶς ἐλαβεν ὑπ' ὄψει τὸν λαόν, ἀλλὰ μόνον τὰς τάξεις καὶ τὰς ἀξιώσεις τῆς τάξεως ταύτης, παρ' ἣν ἐβλεπεν ἐκπροσωποῦμένην τότε τὴν Γαλλίαν. Οἱ ἐπιφανέστατοι τῶν κοινωνικῶν καὶ πολιτικῶν ἀγωνιστῶν τῶν ἀνησυχῶν ἐκείνων χρόνων, ὁ Μιραβὼ, ὁ Κονδορσέτης, οἱ Γιρονδῖνοι, οὐδαμῶς ἐσκέφθησαν περὶ λαοῦ, ὡς ἰκανοῦ δημιουργικοῦ παράγοντος ἐν τῇ κοινωνίᾳ, ὑπῆρξε δ' οὗτος μόνον παίγιον ἐν ταῖς συνωμοτικαῖς σκευωρίαῖς τῶν ἀναρχικῶν τοῦ Ὄρου καὶ τῶν λοιπῶν ἀνατρεπτικῶν αἰρέσεων. Λαός, ἐργατικὴ τάξις, κατὰ τὴν νέαν ἔννοιαν, μόλις ἔρχεται συλλαμβανόμενος καὶ κατανοούμενος ὑπὸ τῶν κοινωνιστικῶν σχολῶν ἐπὶ τῆς Παλινορθώσεως καὶ τῆς Ἰουλιανῆς δυναστείας. Ἐν τῇ πολιτικῇ ταύτῃ περιόδῳ τῆς γαλλικῆς ἱστορίας, ἡς ὑπέρατοι ἀντιπρόσωποι παρέστησαν ὁ πολίτης βασιλεὺς Λουδοβίκος Φίλιππος καὶ ὁ κορυφαῖος τῶν Δογματικῶν Γυιζῶτος, ἐπῆλθε τὸ πρῶτον ἡ ἀπότομος ἀντίθεσις μεταξύ τοῦ κυβερνώντος κεφαλαίου καὶ τῆς δουλευσῆς ἐργασίας. Φιλόσοφοι καὶ μυθιστοριογράφοι, οἰκονομολογοὶ καὶ ἱστορικοὶ, ἀνέλαβον τὴν προστασίαν τῆς ἐργασίας κατὰ τῆς ἀδικίας τοῦ κεφαλαίου, «ἀποστάζοντος αἵματος καὶ ἰδρώτος», κατὰ τὸν Μαρξ, ἀπ' αἰῶνων, ἀφ' ἧς στιγμῆς, ὑπὸ τὸ κράτος τῆς ἀνισότητος καὶ τῆς βίας, καθωρίσθησαν αἱ κοινωνικαὶ καὶ οἰκονομικαὶ σχέσεις τῶν ἀνθρώπων. Ἡ μεταξύ κεφαλαίου καὶ ἐργασίας πάλη αὕτη κατέληξεν, ὡς

γνωστόν, εἰς τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1848. Τότε ὁ λαὸς κατὰ πρῶτον ἀποκαλύπτεται ὡς ἱστορικός παράγων, ἔχων αὐτόνομον συνείδησιν, διεκδικῶν ἰδίαν ἀποστολήν. Τὸ ἔτος 1848 ἦτο, κατὰ τὸν Λασσάλ, τὸ σωτήριο ἔτος τῆς πλήρους κοινωνικῆς παλιγγενεσίας. Ὅ,τι ἐγένετο διὰ τῶν προηγουμένων ἐπαναστάσεων, ἀφόρα εἰς τὰ ιδεώδη καὶ τὰ συμφέροντα μιᾶς τάξεως. Ἡδὴ ἡ ἐπανάστασις τοῦ Φεβρουαρίου κατὰ τὸ εἰρημένον ἔτος ἐξῆλθεν ἀπὸ τῆς ἱστορικῆς συνειδήσεως βλοκλήρου τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, πραγματικὴ οὕσα δημιουργία νέου καθεστώτος, βασιζομένου ἐπὶ τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς ἰσότητος τῶν λαῶν καὶ τῶν ἀτόμων.

Ἐν ἔτει 1848 ὁ Λουδοβίκος Βλάγκ ἀπεπειράθη νὰ βελτιώσῃ τὴν τύχην τῶν ἐργατικῶν τάξεων τῆς Γαλλίας διὰ τῶν ἐθνικῶν ἐργαστασίων καὶ τῶν λοιπῶν ὁμοίων ἀποπειρῶν περὶ ὀργανώσεως τῆς ἐργασίας, αἵτινες, ὡς γνωστόν, κατέληξαν εἰς τὴν στάσιν τοῦ Ἰουνίου κατὰ πρῶτον, ἀκολούθως δὲ εἰς τὸ πολιτικὸν τόλμημα τοῦ Δεκεμβρίου. Τὸ ναυάγιον τοῦτο οὐδ' αὖτως ἀπῆλπισε τὸν Λασσάλ. Διατί ὄχι; μὴ δὲν ἐγένωσκεν ἐκ τῆς ἱστορίας, ὅτι πᾶσα νέα ἰδέα, ὅτι οἰαδήποτε μεταρρυθμισίς ἐν τῷ βίῳ τῶν ἀνθρώπων δὲν τελεῖται ἀμέσως, ἀλλὰ τῆ συλλήψει αὐτῆς ὑπὸ πολλῶν ἢ ὀλίγων ἀτόμων, ἀλλ' ὅτι ἀναμένει τὴν προσήκουσαν εὐκαιρίαν προγατώσεως; Ὁ Ἐγγελεῖς ἀνὸς Λασσάλ συνεπέρινε τὴν ἀλήθειαν τούτου ἐκ τῆς ἱστορίας, ἐντεῦθεν δὲ ἡ ἀποτυχία τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ Φεβρουαρίου ἦκιστα παρεκώλυεν αὐτὸν νὰ ἐπαναλάβῃ τὴν ἀποπειρὰν τῆς οὐτοπίας τοῦ Βλάγκ μετὰ τῆς αὐτῆς πίστεως καὶ ἐνεργείας. Ἀνταπεξελθὼν κατὰ τῆς ἐν Γερμανίᾳ κρατουμένης οἰκονομικῆς Ὀρθοδοξίας τοῦ *laissez faire*, ἐστιγματίσεν αὐτὴν διὰ τῶν ὀπλων ἰσχυρᾶς διαλεκτικῆς καὶ εὐγλωττίας, δι' ἧς ἐν βραχυτάτῳ χρονικῷ διαστήματι κατώρθωσε τὴν δημιουργίαν ἰσχυροῦ κόμματος, αὐτὸν ἔχοντος προφῆτην καὶ κέντρον, ἀντιπαρῆχθέντος πρὸς τὴν ἐπιφανῆ τέως μερίδα τῶν Φιλελευθέρων Ἑθνικῶν, τοσοῦτον δ' ἐπιβληθέντος, ὥστε νὰ ζητήσῃ τὴν μετ' αὐτοῦ συνεννόησιν καὶ αὐτὸς ὁ Βίσμαρκ. Ὁ Λασσάλ ἐξέλιπεν ἐν τῷ μεταξύ, ἀλλ' ἡ μερίς, εἰς τὴν παρέσχε κοινωνικὴν σάρκα καὶ πολιτικὴν ὑπόστασιν, δὲν ἐξηφανίσθη μετ' αὐτοῦ. Ἐν ταῖς ἐκλογαῖς τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ 1866, ὅποτε παρεχωρήθη τὸ δίκαιον τῆς καθολικῆς ψηφοφορίας διὰ τοὺς ἀντιπροσώπους τοῦ Κοινοβουλίου τῆς ἀρτιστατάτου Βορείας γερμανικῆς Ὀμοσπονδίας, οἱ Κοινωνιστὰι παρέστησαν ὡς μερίς, ἀξιοῦσα ἐπίσης ἀντιπροσωπεῖν ἐν τῷ Κοινοβουλίῳ. Ὁ Κοινωνισμὸς ἀνεγνωρίζετο οὕτως ὡς πολιτικὴ δύναμις ἐν τῷ βίῳ τοῦ γερμανικοῦ ἔθνους, παραφυᾶς κοινωνικῆς καχεξίας, κατὰ τοὺς εὐχριστουμένους εἰς τὸ καθεστῶς, ἰδέα εἰς τὴν ἀνήκει ἡ νίκη καὶ ἡ ἐπιτυχία τοῦ μέλλοντος, κατὰ τοὺς θεωρητικούς αὐτῆς, μέλλουσα ἀπὸ τοῦδε νὰ μεταμορφώσῃ καὶ νὰ ἀνακαινίσῃ τὴν ἱστορίαν.

Ἡ ἰκανὸς εὐρεία αἰθούσα τοῦ καταστήματος, ἐν ἣ συνθηροῦντο οἱ εἰς τὴν μερίδα ταύτην ἀνήκοντες ἐκ τῶν κατοικῶν τῆς Βαϊμάρης, ἐπληρώθη, ἀπὸ τῆς ὀριστημένης ὥρας ἐπιστά-

σης. Ἐφαίνετο τις μὲν ζωηρότης, ἀπεικονισμένη ἐπὶ τοῦ προσώπου ἀπάντων, προφανῶς ἀνηκόντων εἰς τὰς κατωτάτας τάξεις τῆς κοινωνίας, καὶ ἰδίᾳ τὴν ἐργατικὴν, ἀλλ' ἡ ἐν γένει φυσιογνωμία τῆς ἡμηγύρεως παρουσιάζει τὸ σοβαρὸν καὶ ἀξιοπρεπές. Παρέστην πολλάκις, καὶ πρότερον καὶ ἀκολούθως, εἰς δημοτικὰς συνελεύσεις ἐν μεγάλας καὶ ἐν μικραῖς πόλεσιν, ἐν διαφόροις χώραις, εἰς συνελεύσεις, ἐν αἷς ἐμελλον νὰ συζητηθῶσι τὰ τολμηρότατα τῶν συγχρόνων κοινωνικῶν, πολιτικῶν καὶ κομματικῶν θεμάτων. Ἀντελήφθη ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τὸν φανατισμὸν, τὴν ἐκδικησιν, τὸ ἄγριον πάθος μέχρι τοῦ ἐνστικτοῦ, τὸ ὅποιον συνεκίνησε καὶ παρέφερε τὰ πλήθη. Καὶ ἐν Γερμανίᾳ, καὶ ἐν Γαλλίᾳ, καὶ ἀλλοῦ τῆς Εὐρώπης, ὑπὸ θερμοκρασίαν, κατὰ πολλοὺς βαθμοὺς μείζονα ἢ ἐλάσσονα, τοιαύτη ἐπικρατεῖ κατὰ τὰς τελευταίας ταύτας δεκαετηρίδας κοινωνικὴ καὶ πολιτικὴ ζύμωσις ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῆς δημοκρατίας, ὥστε διὰ τὸ ἐλάχιστον ζήτημα ἐξεγείρονται τὰ φοβερώτερα τῶν παθῶν. Τὰ κύματα τοῦ πλήθους, τοῦ κατ' εὐφημισμὸν πολλάκις καλουμένου λαοῦ, ἐνῶ εἶνε ὄχλος ἄνευ συνειδήσεως καὶ πεποιθήσεων, διακινεῖ ὁ ἄνεμος τοῦ πάθους μᾶλλον ἢ τοῦ λόγου. Ὑπὸ τοιαύτην δὲ πνευματικὴν συγκίνησιν καὶ παραζάλην δημαγωγοὶ τε καὶ δημαγωγούμενοι ἐπιλαμβάνονται τῆς συζητήσεως καὶ τῆς λύσεως τῶν σπουδαιοτάτων ζητημάτων. Καὶ ποῖον ἔσται τὸ ἀποτέλεσμα τῆς τοιαύτης συζητήσεως; Ἡ ὑπαρπαγὴ τῶν ζητημάτων, ἡ ἀσυνείδητος κρίσις περὶ προσώπων καὶ πραγμάτων, τὸ ναυάγιον κατὰ πᾶσαν πιθανότητα πάσης γενναίας ἰδέας, ἧτις δὲν δύναται νὰ μελετηθῇ καὶ κατανοηθῇ ἄνευ ἡμερίας νοῦς καὶ καρδίας. Οὐδέποτε δυστυχῶς τὰ μεγάλα ἱστορικὰ ζητήματα ἐν τῇ ἱστορίᾳ ἐλύθησαν κατὰ τὸν τρόπον τούτον. Εἶνε μὲν ἀληθές, ὅτι καταλαμβάνονται πολλάκις οἱ λαοὶ ὑπὸ τινος ἀνωτέρας ἐμπνεύσεως, ἀποκαλύψουσιν ὑπαγορευομένης αὐτοῖς τὸ μυστήριον τῆς ὑπὸ τῶν καιρῶν ἐπιβαλλομένης σκέψεως καὶ ἐργασίας, οὗτω δὲ λαμβάνεται ὁμόμωνος τις φωτεινὴ ἀπόφασις, ἀλλὰ τοῦτο εἶνε σπάνιον. Ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τὰ μεγάλα ἔργα εἶνε ἀποκνήματα ἐνδὸς ἀνδρός, ἐργασία τοῦ σπουδαστηρίου μᾶλλον, ἢ ἀποτέλεσμα τῶν συζητήσεων θορυβώδους συνελεύσεως.

Οὐδὲ ἔχνος ἐπικειμένης ἐκ τῆς ἡμηγύρεως ταύτης ἀνησυχίας ἐλάμβανεν ἐν τῇ αἰθούσῃ. Παρῆσαν μὲν ἐν αὐτῇ ἀστυνομικοὶ τινες ὑπάλληλοι, ἀλλ' ἡ παρουσία αὐτῶν σχεδὸν ἐφαίνετο περιττή. Διελέγοντο ἡρέμα μετὰ πολιτῶν ἐν μεγίστῃ οἰκειότητι, ὥστε προῦκειτο μᾶλλον περὶ κοινῆς συνεντεύξεως καὶ ἔορτης, ἢ περὶ διαμαρτυρήσεως κατὰ τῶν καθεστώτων. Ὅποια διαφορά μεταξύ τοῦ παρελθόντος καὶ τῆς νεωτέρας κοινωνίας; ἀναγνωρίζουσι τὴν ἐλευθερίαν τοῦ λόγου καὶ τῆς συζητήσεως. Οἱ Χριστιανοὶ τῶν πρώτων αἰώνων ἠναγκάζοντο νὰ καταφεύγωσιν εἰς σκοτεινὰς κρύπτας καὶ εἰς καταχθονίους κατακόμβας, πρὸς ἐκδήλωσιν τῶν θρησκευτικῶν αὐτῶν πεποιθήσεων. Ἄπασαι αἱ θρησκευτικαί, κοινωνικαὶ καὶ πολιτικαὶ δοξασταὶ καὶ αἰρέσεις τοῦ Μέσου αἰῶνος μέχρι τῶν τελευταίων χρόνων, ὑπὸ τὰς ποικίλας αὐτῶν ἐπωνυμίας καὶ τάσεις, εἶθον καὶ ἀ-

νεπτύσσοντο κρύφα, μὴ ἐπιτρεπομένης αὐταῖς τῆς ἐλευθερίας ὑπάρξεως. Ἄν ποτε δ' ἀνεκάλυπτε τὰ ἴχνη αὐτῶν ὑποπτος ἐξουσία, κατεδιώκοντο μέχρι ἐξοντώσεως. Οὐχ ἦτον, μετ' ὅλας τὰς καταδιώξεις καὶ τὰς προγραφάς, ὅτι ἦτο προωρισμένοι ἐκ τῶν δοξασιῶν τούτων νὰ ζήσῃ καὶ νὰ διατυπώσῃ τὸν λόγον τοῦ ἐν τῇ ἱστορίᾳ, θάπτον ἢ βράδιον ἀπεκαλύπτετο μετὰ μείζονος τόλμης καὶ δυνάμεως. Ἄλλ' ἐν τῷ νεωτέρῳ βίῳ τελεῖται πᾶν τούναντίον. Ὑπὸ τὴν πλήρη δημοσιότητα, ὑπὸ τὸ φῶς τῆς ἐλευθερίας συζητήσεως ἐκδηλοῦται ἡ πάλη μεταξύ τοῦ καθεστώτος καὶ τοῦ μέλλοντος. Ἡ ἐξουσία οὔτε διανοεῖται πλέον νὰ καταδιώξῃ, οὔτε παρακωλύει τὴν ἐλευθερίαν συζητήσῃν οἰαδήποτε δοξασίας καὶ γνώμης. Τὸ μέγα κατόρθωμα τῆς ἱστορικῆς ἐργασίας τῶν νεωτέρων αἰώνων εἶνε ἡ ἐλευθερία τοῦ λόγου. Ὑπὸ τὴν σωτηρίαν δ' αὐτῆς διεύθυνσιν καὶ ἡγεμονίαν δημιουργεῖται, μετ' ὅλην τὴν ἐξ αὐτῆς ἀναπτυσσομένην πολλὰκις σύγχυσιν καὶ ἀκοσμίαν, ἡ ἐνεστῶσα καὶ ἡ μέλλουσα πρόδος τῆς ἀνθρωπότητος. (ἀκολουθεῖ).

Ἡ ΧΡΙΣΤΙΑΝΗ ΓΥΝΗ

ΚΑΙ

Ἡ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΕΞΟΥΣΙΑ

ΥΠΟ

ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΥ ΟΥΕΡΔΕΟΥΕΡΘ Δ. Δ.

Ἐπισκόπου τοῦ Λιγκολονίου ἐν τῇ Ἀγγλίᾳ

(Συνεχ. ἴδε προηγουμ. φύλλον).

Ἄλλ' ὅμως οἱ ἄγιοι ἄγγελοι λυποῦνται βλέποντές τι μεταξύ ἡμῶν, ὅπερ ἀναλίσκει τὸ ἄρμονικὸν σχέδιον τῆς τοῦ Θεοῦ Κτίσεως· καὶ ἀνοργανίζει τὸ σύνταγμα, ἢ ἐπιφέρει βλάβην εἰς τὴν καλλονὴν καὶ τάξιν τῆς ἐπὶ τῆς γῆς Ἐκκλησίας, ἧτις ὄφειλε νὰ ἀντανακλᾷ ὡς ἐν κατόπτρῳ τὴν εἰρήνην καὶ τὴν ἄρμονίαν τοῦ Οὐρανοῦ. Ὅθεν (ὡς ὁ Ἀπόστολος ὑποδηλοῖ) ἐλυπήθησαν οἱ ἄγγελοι δι' ὅπερ εἶδον ἐν τῇ Κορίνθῳ, κυρίως δὲ διὰ τὴν διατάραξιν τῆς σχέσεως τῆς μεταξύ τῆς γυναικὸς καὶ τοῦ ἀνδρός, καὶ διὰ τοῦ ἀνδρός, πρὸς τὸν Θεόν. Καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον ἐπέπνευσε τῷ Ἀποστόλῳ ἵνα ἀπαγγείλῃ τὴν παραίνεσιν, ἣν μέχρι τοῦδε πραγματευόμεθα. Ἄς ἐφαρμόσωμεν νῦν τὴν Γραφὴν ταύτην εἰς ἡμᾶς αὐτοὺς. Ὑπάρχουσι τινες, οἵτινες κολακεύουσι τὴν γυναῖκα, παρακινούντες αὐτὴν ἵνα ἀπαιτήσῃ δ' ἑαυτὴν ἀνεξάρτητον θέσιν, κατὰ πάντα ἴσῃν τῇ τοῦ ἀνδρός. Καὶ οὕτω διαταράττουσι τὴν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ὀρισμένην αὐτῆς σχέσιν ὡς πρὸς τὸν ἄνδρα καὶ ὡς πρὸς τὸν Θεόν. Ἀποδεικνύεται τι τῆς ἰδέας ταύτης εἰς ἐκείνας τὰς δημοσίας ἐκθέσεις παρεναγωγείων τινῶν, εἰς ἃς νεάνιδες παρουσιάζονται ἵνα συναγωνισθῶσι εἰς ζωηροὺς διαγωνισμοὺς καὶ φιλοδόξους ἐπιδείξεις, καὶ εἰς ἃ ἡ διανοητικὴ ὑπεροχὴ, δι' ἧς δύναται νὰ ἐπισκιάσῃ τὰς συμμαθητριάς αὐτῶν, παρίσταται ὡς ὁ ἀληθὴς σκοπὸς τῆς ἐκπαιδεύσεως. Βεβαίως αὕτη ἡ μόρφωσις δὲν παρουσιάζει αὐτὰς διὰ τὴν

ἐκτέλεσιν τῶν καθηκόντων τοῦ καθ' ἡμέραν βίου, μήτε διὰ νὰ μεταδώσωσιν εἰς τὴν κοινωνίαν τὴν χάριν καὶ καλλονὴν ἐκείνην, ἧτις ἐκλάμπει ὡς ἡμερον καὶ ἅγιον σέλας ἐκ τῶν ἀρετῶν τῆς χριστιανῆς γυναικός. Διὰ τῶν τοιούτων διαγωνισμῶν δύναται τῶντι νὰ ὀξύνηται ἡ διάνοια· ἀλλ' ἄρα μήπως καὶ ἐν ταυτῷ δὲν ἀποξηραίνεται καὶ ἡ καρδία, καὶ αὕτη ἡ διάνοια δι' αὐτῶν βλάπτεται; Ἡ ἀληθὴς ἰσχύς τῆς διανοίας κεῖται ἐν τῇ πραότητι ἀδδηγήσει· πράξεις ἐν κρίσει, διδάξει πράξεις ὁδοῦ αὐτοῦ» (ψαλ. κδ' 9). Ὅθεν χάριν τῆς γυναικός, καὶ χάριν πάντων ἐκείνων, ὧν ἡ εὐδαιμονία καὶ ἡ χαρὰ συνδέεται μετ' αὐτῆς καὶ χάριν τοῦ Παντοδυνάμου Θεοῦ, ὅστις διὰ τὸν ἄνδρα ἐπλασεν αὐτὴν, καὶ ἔδωκεν αὐτὴν πρὸς αὐτὸν ἵνα ἦνε, ἐπὶ τῆς γῆς μὲν προσφιλέως αὐτοῦ σύντροφος, συγκληρονόμος δὲ μετ' αὐτοῦ ἐν τοῖς Οὐρανοῖς. Χάριν δὲ καὶ τοῦ Χριστοῦ ὅστις ἐκ γυναικός ἐγεννήθη, ἃς προσπαθήσωμεν ἵνα προφυλάξωμεν αὐτὴν εἰς ὅτι τεῖνει νὰ ἀφαιρέσῃ ἀπ' αὐτῆς τὰς ὠραίας ἐκείνας ιδιότητας τῆς ἡμερίας, πραότητος καὶ γλυκύτητος, δι' ὧν αὐτὸς ὁ Θεὸς ἐκόσμησεν αὐτὴν καὶ ἐν οἷς συνίσταται ἡ πραγματικὴ αὐτῆς ἀξία καὶ ἰσχύς· ἃς προσπαθήσωμεν ἵνα προφυλάξωμεν αὐτὴν εἰς ὅτι καθαίρει τὸν χαρίεντα χνοῦν καὶ τὴν λεπτὴν χροιάν τῆς αἰδοῦς· καὶ δύναται νὰ ἀντικαταστήσῃ τὰ ἐρασιμώτερα ταῦτα αὐτῆς κοσμήματα, διὰ τῆς τραχείας ἐκφράσεως τοῦ προσώπου, τοῦ ἀεικινήτου ὀφθαλμοῦ, καὶ ἀναιδοῦς βλέμματος, διὰ τῆς δυνατῆς φωνῆς καὶ ἀναισχύντου συμπεριφορᾶς κενόδοξου ἐπιδείξεως, τῆς θρησκείας, τόλμης, καὶ ἀναισχυντίας. Τὰ τοιαῦτα θὰ παράσχωσιν ἐξ ἀνάγκης ἐρεθισμὸν καὶ ἀγανάκτησιν εἰς τοὺς ἄνδρας, καὶ θὰ ἀποξενώσωσιν αὐτοὺς τῆς φιλοστοργίας αὐτῶν. Διότι ὅπου ταῦτα ὑπάρχουσιν, ἐκεῖ ἡ γυνήσια καλλονὴ, ἡ ἀληθὴς ἀξιοπρέπεια, καὶ ἡ ἐξευγενίζουσα καὶ ἐξημερόνουσα ἐπιρροὴ τῆς χριστιανῆς γυναικός οὐ δύναται ὑπάρχειν. Τότε γίνεται τῶντι πένης. Καὶ ἡ πενία αὐτῆς ἡμετέρα ἐστὶ. Τὰ ὠραιότερα χαρακτηριστικά, εἰμὴ διὰ τῆς χριστιανικῆς γλυκύτητος κοσμοῦνται, ἐπιφέρουσιν εἰς τὸν θεατὴν λύπην διὰ τὴν κατάχρησιν αὐτῶν. Ἡ ἀληθὴς πηγὴ τῆς καλλονῆς τῆς γυναικός ἐστὶν ὅθεν ἐστὶ. Ἡ δὲ καλλονὴ ἐκείνη ἧτις λαμβάνει τὴν ζωὴν αὐτῆς ἐκ τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ πνεύματος οὐδέποτε ἀποθνήσκει. Αἰετοτε δὲ θὰ ἀνθῆ αὕτη ἐν τῷ οὐρανῷ, ὡς δῶρον τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ἐπηρεάζει δὲ ἀνυπόστατος δύναμις τὸν νοῦν καὶ τὴν καρδίαν τοῦ ἀνδρός, οὐχὶ ἕνεκα τῆς ἀνησυχου ἐπιδείξεως, ἀλλ' ἕνεκα τῆς λεπτῆς ἐγκρατείας. Καὶ μᾶλλον λάμπουσιν αἱ χάριτες αὐτῆς, διότι κατὰ τὸ ἡμισυ κρύπτονται, καὶ ἐξ ἡμισείας μόνον ἀνακαλύπτονται. Ὁμοιάζει τῇ βαρύτητι ἐκείνη, ἧτις κρατεῖ τοὺς πλανήτας ἐν τῇ τροχίᾳ αὐτῶν, φυλάττει ὅπως δεῖ τὰ πάντα ἐν τῷ σύμπαντι, ἐν ᾧ δὲ οὐδαμοῦ φαίνεται, εἶναι αἰετοτε αἰσθητή. Ἡ ὠραιότης τῶν ἀνθῶν ὑπάρχει οὐ μόνον ἐν τοῖς ἀνθεσιν, ἀλλ' ἐτι καὶ ἐν τοῖς φύλλοις αὐτῶν. Οἱ χρυσοὶ πορφυροὶ βότρυες τῆς ἀμπέλου, οἷς παρουσιάζεται ἡ γυνὴ ἐν τῇ Ἁγίᾳ Γραφῇ (Ψαλμ. ρκζ', 3) κοσμοῦνται ἐτι διὰ τῶν λεπτῶν βλαστῶν καὶ τῶν χλωρῶν

φύλλων, δι' ὧν ἐπισκιάζονται. Ποῦ ἄρα τὸ κάλλος τοῦ ἴου ἐάν ἀπογυμνωταὶ τῶν φύλλων, ὕψ' ὧν κρύπτεται σεμνῶς: Χωρίον ἀποκεκρυμμένον ἐν ἡρέμῳ συσκίῳ τόπῳ εἰς τὸ βάθος κοιλάδος τινὸς λαμβάνει τὸ πλεῖστον τῆς καλλονῆς αὐτοῦ ἐκ τῶν ἐν μέρει κρυπτόντων αὐτὸ ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν δένδρων. Καὶ ἡ ὠραιότης Ἀγγλικανικοῦ μητροπολιτικοῦ ναοῦ συγκρινομένη πρὸς τὴν τῶν μεγαλοπρεπεστάτων ναῶν — ὡς τὸν τοῦ Παρθενῶνος καὶ Πανθέου τῆς ἀρχαίας ἐθνικότητος, συνίσταται ἐν τούτῳ — ὅτι οὐκ ἐπίδεικνύεται ὡς ἐν ὄλον διὰ μιᾶς (ὡς ἐκείνοι) μὴ ἐκλάμπουσα ἐπὶ τοῦ ὀφθαλμοῦ ἐν ἀκαριαίᾳ λαμπρηδόνι καὶ λαμπρότητι φωτός· ἀλλὰ (ἐάν δυνάμεθα νὰ μεταχειρισθῶμεν τὴν ἔκφρασιν) ὑπάρχει ἐν αὐτῇ εἶδος σεμνότητος καὶ ἐπιφυλάξεως. Παρέχει δὲ ἠδονὴν εἰς τὴν φαντασίαν καὶ διὰ τῶν κεκρυμμένων. Πάντοτε μὲν εὐχαριστεῖ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ ἔνδον ὀφθαλμοῦ, ἀλλὰ καὶ πάντοτε ἐπιτείνει τὴν ἐπιθυμίαν ταύτην διὰ τῆς πλοκῆς τοῦ φωτός καὶ τῆς σκιάς, διὰ παρεμβολῆς ἀθρόων κίωνων, διὰ τῆς διασταυρώσεως νάρθηκος καὶ πτερύγων καὶ διὰ τῶν παραπλευρῶν διαδρόμων, ὡς καὶ διὰ τῆς χαριέσεως κυρτότητος τῶν ἀψίδων. Πάντοτε καθ' ὅσον προχωροῦμεν βῆμα πρὸς βῆμα ἀποκαλύπτονται ἡμῖν νέα καλλοναὶ καὶ οὕτως ἐμπνέει τῷ θεατῇ ἀγίας σκέψεις, παρέχων αὐτῷ μαρμαρυγὰς καὶ διαλάμψεις τῶν ἀοράτων, τοῦ ἀπείρου καὶ τῆς Αἰωνιότητος. Καὶ οὕτως ἔχει αὐτὸν ἡσυχῶς πρὸς τὴν μελέτην τῶν ἀνωτέρων ἐκείνων ἀληθειῶν τῆς Ἀγίας ἡμῶν Πίστεως, αἵτινες περιβαλλόμεναι διὰ καλύμματος μυστηρίων χρησιμεύουσι πρὸς ἔσκαψιν τῆς Πίστεως ἡμῶν διὰ μὲν τῆς ἀφάνους ταύτης παιδείας τῆς ἐπιγείου Ἐκκλησίας προετοιμάζει ἡμᾶς διὰ τὴν αἰώνιον δόξαν τῶν Ἐπουρανίων. Ἀλλὰ ἄς μεταβῶμεν εἰς ἄλλο ζήτημα συνδεμένον μετὰ τοῦ ἀντικειμένου τούτου.

Πολλὰ ἐλέχθησαν καὶ ἐγράφησαν ἐπὶ τῶν ἡμερῶν ἡμῶν περὶ τῆς ἀνωτέρας λεγομένης γυναικείας ἐκπαίδευσως. Οὐδεὶς θὰ φρονῇ τῇ γυναικί γνῶσεις τινὰς τῶν ἐνεργειῶν τῆς σοφίας καὶ τῆς δυνάμεως τοῦ Θεοῦ ἐν τῷ φυσικῷ κόσμῳ. Μῆτε θὰ ἀποκλείῃ αὐτὴν οὐδεὶς ἀπὸ τῆς μελέτης τοῦ Ἁγίου Αὐτοῦ Λόγου εἰς τὰς πρωτοτύπους γλώσσας. Οὐδεὶς θὰ ἀρνηθῇ εἰς αὐτὴν ἀπόλαυσιν τῆς τέχνης καὶ τῆς παιδείας, ἀτινα παρέχουσι τὰ ἀριστουργήματα τῆς ἑλληνικῆς καὶ ρωμαϊκῆς ἱστορίας, φιλοσοφίας καὶ ποιήσεως. Μαλλον ἄς δεχόμεθα αὐτὴν, ὅπως ἐλευθέρως συμμετέχη μετ' ἡμῶν πάντων τούτων. Τοῦτο πράττοντες θὰ ἀκολουθῶμεν τὰ ἔχνη τῶν προγόνων ἡμῶν. Ἡ ἀρχαία χριστιανωσύνη ἐτίμα τὰς πεπαιδευμένας γυναῖκας, κυρίως δὲ ἐν τῇ τοῦ Ἁγίου Ἰερωνύμου σχολῇ. Ὁ Συέσιος ὁ Ἀφρικανὸς ἐπίσκοπος, οὐ κατεφρόνησε νὰ διδάξῃ παρὰ τῆς Ὑπατίας. Καὶ ἡ Ἀγγλία εἶχε πεπαιδευμένας γυναῖκας, εἰς εὐγενεὺς καταγωγῆς, πρὸ πάντων κατὰ τὴν μεταρρυθμίσειν (1)· καὶ μνημονεύει τῶν ὀνομάτων αὐτῶν μετὰ σεβασμοῦ καὶ ἀγάπης.

(1). Σημ. Ἡ τῆς γυναικὸς ἐπιτροπὴ ἐπὶ τῆς ἀναγεννήσεως τῶν γραμμάτων, καὶ ἐπὶ τῆς προαγωγῆς τῆς Ἀγγλικανικῆς μεταρρυθμίσεως, οὐ-

Οὐδὲ εἰς ὑποθέτω, ἤθελε βεβαιώσῃ ὅτι δύναται ἡ γυνὴ νὰ ἐκπαιδευθῇ πλεον τοῦ εἰς αὐτὴν ἀρμόζοντος, μῆτε ὅτι ἡ ἐκπαίδευσίς αὐτῆς ἐν τῇ Ἀγγλίᾳ ἐφθάσεν ἤδη εἰς τὸ σημεῖον, εἰς ὃ οφείλει νὰ φθάσῃ. Μάλιστα δὲ ἡ γυνὴ ἔνεκα τῆς ζωηρότητος τῶν αἰσθημάτων αὐτῆς, ἔχει ἰδιαίτερά τινα δωρήματα καὶ ἐπιτηδειότητα, ἵνα ὠφεληθῇ τῆς γησιᾶς ἐκπαιδεύσεως. Ἐὰν μὲν ὀρθῶς μορφουταί, τὸ σῶμα αὐτῆς ὑπόκειται εἰς τὴν ψυχὴν, ἡ δὲ ψυχὴ θὰ διδάσκηται διὰ τῆς διανοίας, καὶ ἡ διάνοια θὰ θερμαίνηται διὰ τῆς καρδίας. Ἄπαντα δὲ θὰ ἐξευγενίζωνται, ὑψοῦνται καὶ μεταμορφοῦνται ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Σπουδάζουσα μὲν εἰς τὰς φυσικὰς ἐπιστήμας τὰ ἔργα τοῦ Θεοῦ, θὰ ἀγῆται πρὸς τὰ ἄνω εἰς τὸ θαυμαζεῖν τὸν θεῖον αὐτῶν Δημιουργόν· θὰ ποθῇ δὲ τὸ θεωρεῖν μετὰ ταῦτα τὰ θεῖα ἐκείνα προσόντα καὶ ιδιότητες ἐν τῇ θεῖᾳ διανοίᾳ, ἅτινα εἰσὶν αἷτια τῶν περιδόξων τούτων δρατῶν ἀποτελεσμάτων.

Μελετώσα τὴν ἱστορίαν βραίνει κατ' ἔχνη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ. Ἀναγινώσκουσα σοφῆν καὶ εὐγενῆ ποιήσιν τὴν καλλιτεχνίαν θὰ βλέπῃ εἰς ἅπαντα τὰ χαριέστα ἐπὶ τῆς γῆς ἀντικείμενα εἰς τὴν τῶν σχημάτων καὶ χρωμάτων ὠραιότητα· διαλάμψεις θεῖας καλλονῆς, καὶ θὰ ἴδῃ εἰς αὐτὰ δράματα οὐρανίου δόξης. Τὰ αἰσθητὰ ταῦτα ἀντικείμενα θὰ ἦναι δι' αὐτὴν καλλιτεχνικῶς ἐξεργασμένον παραπέτασμα κείμενον νοητῶς πρὸ τοῦ Ἁγίου τῶν Ἁγίων. Διελλοῦσα δὲ τὸ παραπέτασμα ἐν πίστει καὶ ἀγάπῃ θὰ θεωρῇ τὸ ἄπειρον, ἐν τῷ οὐρανῷ ἐκονιζόμενον καὶ ἐν τοῖς ἐπιγείοις θὰ λατρεύσῃ τὸ αἰώνιον.

Καθ' ἣν ἐποχὴν φαντάζονται πολλοὶ, ὅτι ἡ καλλιτεχνικὴ καλλονὴ συνίσταται μόνον εἰς τὸ προσβάλλον τὸν ὀφθαλμόν, καὶ εἰς τοῦτο περιορίζεται, καὶ ὅταν ὑπάρχῃ φόβος μὴ ἡ καλλιτεχνία ἐγκαταλείψῃ τὸν ὑψηλὸν αὐτῆς περιορισμόν, τὸ ἔγειν πρὸς τὰ ἄνω καὶ πρὸς τὸ οὐράνιον καὶ ἀθάνατον, καὶ ὅταν συχνάκις ἐπανέρχωνται εἰς τὸ γράμμα καὶ σχῆμα τῆς ἀναγεννήσεως (renaissance) ἄνευ τῆς ἀνανεώσεως τοῦ πνεύματος αὐτῆς, ἤθελε παρέχει ἴσως ὠφέλειαν ν' ἀναμνησκόμεθα τῶν σκέψεων καὶ λέξεων ἐνὸς τῶν μεγίστων τεχνιτῶν καὶ ποιητῶν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, τοῦ Μιχαὴλ Ἀγγέλου (Michel Angel). Ἐν τῇ 2α καὶ 3η φῶδῃ (1) λέγει ὅτι ἡ εὐκατηρητισμένη ψυχὴ, θεωροῦσα τὴν ἐπίγειον καλλονὴν, αἶρει τὸ βλέμμα ἄνω πρὸς τὸν οὐρανὸν ὡς τέλος αὐτῆς: δηλ. πρὸς αὐτὸν τὸν Θεόν· καὶ ὅτι ὠραῖον πρόσωπον ὑψοῖ πρὸς τὸν οὐρανὸν τὸν ὀφθαλμὸν αὐτοῦ (2), καὶ ὅτι πᾶσα ἐπίγειος καλλονὴ δεικνύει αὐτῷ τὴν πρὸς τὸν Θεὸν ὁδόν (3). Καὶ κατα-

δέποτε ἀρμόδιως ἐξετιμήθη. Ὅθεν οὐ δύναται τις νὰ ἐπιτίξῃ, ἐὰν ὀρθῶς ὀδηγῆται ἡ ἐκπαίδευσίς τῶν γυναικῶν, καὶ ἂν αὐταὶ λαμβάνωσι τὴν ἀνωτέραν ἐκπαίδευσιν ἐν τῇ ἄληθειᾷ σημασίᾳ τῆς λέξεως, ὅτι δύναται πολλὴ νὰ συντελέσῃ πρὸς παρεμποδισμόν τῆς ἐν τῇ κοινῇ ἐξπλώσεως τοῦ δηλητηρίου τῆς ἀπιστίας.

(1) "Exd. Paris-1-21 p. 2. Sempre al suo fui sale".

(2) P 3 La forza d' un bel volto al ciel mi onpsna

(3) "Mi nostra la via eh a Dio mi quide". ὡσαύτως ἰδὲ φῶδ' 9, p 20.

κρίνει ἐκείνους, οἵτινες κατατιβάζουσιν εἰς πάθος τὴν καλλονὴν ἐκείνης, ἥτις κινεῖ πάντα ὑγαίνοντα νοῦν καὶ ὑψώνει αὐτὸν πρὸς τὸν οὐρανόν (4). Καὶ λέγει ὅτι μάταιον ὄνειρόν ἐστι τὸ φαντάζεσθαι ὅτι δύναται τις νὰ ἀναβῇ εἰς τὸ οὐράνιον ἐκείνο ὄραμα ἄνευ τῆς θεῖας χάριτος. Ὅθεν ἐπιμένει εἰς τὴν ἀνάγκην τῆς προσευχῆς, εἰς τὴν καλλιέργειαν τῆς τέχνης (2), ἀλλ' ὅτι καὶ οὐδεμία προσευχὴ ἢ αἶνος δύναται νὰ ἦνε ἀποτελεσματικὰ ἄνευ τῆς βοήθειας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Αὐτὸς δὲ προσεύχεται διὰ τὴν πίστιν, χρυσῆν ἄλυσσον, πρὸς ἣν ἔκαστον θεῖον δῶρημα συνδέεται, καὶ χρυσῆν κλεῖδα ἀνοίγουσαν τὸν οὐρανὸν διὰ τὸν ἔνδον ὀφθαλμόν.

(Ἐπειτα τὸ τέλος).

ΒΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΘΕΟΔΩΡΟΥ ἈΦΕΝΤΟΥΛΗ

Ὁ Θεόδωρος Ἀφεντούλης γεννηθεὶς ἐν Ζαγορᾷ περὶ τὸ τέρμα τοῦ μεγάλου ἀγῶνος ὑπὸ τὸν καπνὸν καὶ τὰ εἰρήπια, μέσῳ ἀγῶνων καὶ θυσιῶν ὑπερανθρώπων, οἵτινες μετεμόρφωσαν τὸ γένος ἀπὸ ταπεινοῦ δούλου εἰς μαχητὴν ὑψηλοκάρδιον καὶ ὡς ἀπαστράπτων μετέωρον ἀνύψωσαν τὴν ἰδέαν τῶν ἐθνικότητων πρὸ τοῦ ἐκπεληγμένου κόσμου, διέσωσε πλήρη τὸν τύπον καὶ τὸν χαρακτήρα τῆς θεελλώδους καὶ μεγαλοπράγμονος ἐκείνης ἐποχῆς, καθ' ἣν τὸ πᾶν ἦτο μέγα καὶ ὑψηλὸν καὶ γιγαντώδες. Ἐπὶ τοῦ ἑρατεινοῦ Πηλίου δίκην ψηφιδωτοῦ ἀνάκεινται κῶμα ὠραῖα καὶ τερπναὶ, ὧν διαπρέπει ἡ παγκαλλίστη τῆς Ζαγορᾶς κωμόπολις διὰ πλουσίας περιβαλλομένη φυτείας καὶ ὑπὸ μαγευτικῆς ποικιλίας στεφανομένη. Ἐνταῦθα ὑπὸ τὴν γλυκεῖαν καὶ ἀρμονικὴν καλλονὴν τῆς φύσεως, ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν ἀγνῶν ἑλληνικῶν παραδόσεων καὶ μέσῳ κοινῆς νοήμονος καὶ εὐπαιδέτου τραφεῖς ἀνέπτυξε τὴν ὄψιν αὐτοῦ διάνοιαν, τὸν διακρίνοντα αὐτὸν ἀκοίμητον ἐνθουσιασμόν, τὴν φλογερὰν αὐτοῦ φιλοπατρίαν, τὴν ἀκάματον φιλεργίαν καὶ τὴν ἔξοχον αὐτοῦ καλαισθησίαν. Ἐν τῇ εὐγενεῖ αὐτοῦ καρδίᾳ πρυτανεῖ ὁ ἔρωσ πρὸς τὴν μυθικὴν καὶ ἱστορικὴν ἀρχαιότητα καὶ ἡ λατρεία πρὸς τοὺς ἀθανάτους ἀγωνιστὰς τῆς ἐθνεγεσίας. Ἐρως διπλοῦς, εἰς ὃν θυσιάζει, ἀληθὴς μύστης καὶ ἱεροφάντης, τοὺς πατριωτικοὺς τόνους τῆς ποιητικῆς αὐτοῦ λύρας, ἣ τὰ ὑψηλὰ καὶ φλέγοντα βῆθρα τοῦ λόγου ἢ τὰ μεστὰ τόνου καὶ ἐνθουσιασμοῦ καὶ ἐναργείας προϊόντα τῆς γραφίδος αὐτοῦ. Ἀλλ' ὑπὲρ τὰ ἔξοχα ταῦτα ἐνθουσιώδους πατριώτου φιλοτιμήματα, δι' ἅπερ πᾶς φιλόπατρις δικαίως ἤθελε σεμνύνεσθαι, κεῖται παρ' αὐτῷ ἱερὰ ὑποχρέωσις, καθῆκον ἀπαράβατον, ἡ ἀφοσίωσις πρὸς τὴν ἐπιστήμην τοῦ Ἀσκληπιοῦ, ἣν θεραπεύει συγγράφων καὶ διδασκῶν καὶ ἐξασκῶν μετὰ

τοιαύτης ὑπερόχου εὐδοκίμησεως, ὥστε δικαίωματι κατέχει ἐν αὐτῇ θέσιν ἐπιφανεστάτην. Τοιοῦτος ἐν ἀπλῇ σκιαγραφίᾳ ὁ Θεόδωρος Ἀφεντούλης, ὡς πολίτης μεγάλτος, ὡς ἐπιστήμων ἐπιφανής, ὡς λόγιος τὰ μάλιστα διακεκριμένος.

Ὅσοι ἀπέραντος εἶνε τοῦ «Ἀπόλλωνος» ἡ ἐπιθυμία, ὅπως διὰ λεπτομεροῦς ἀφηγήσεως εἰκονίσῃ τὴν ἔξοχον προσωπικότητα τοῦ κ. Ἀφεντούλη, τόσῳ αἰ στήλαι αὐτοῦ εἶνε στεναὶ καὶ πεπερασμένα. Εἰς ἀνάγκην λοιπὸν ὑπέκοντες περιορίζομεθα νὰ διαγράψωμεν τὰς κυριώτερας γραμμάς, καταλείποντες μετὰ λύπης ἄλλοις τὴν ἀπηκριβωμένην βιογραφίαν τοῦ ἐπιφανοῦς ἐπιστήμονος.

Ὁ Θεόδωρος Ἀφεντούλης ὁμολογουμένως ἐπίτιμον κατέχει θέσιν ἐν τοῖς ὀλίγοις ἀληθῶς λογίοις τοῦ ἔθνους, διακρινόμενος ἐπὶ εὐρυμαθείᾳ, σπινθηροβολοῦσῃ ὀξυνοίᾳ, λαμπρότητι κρίσεως καὶ γλωσσικῇ δεινότητι, ἀναμείστω κάλλους καὶ δυνάμει καὶ εὐκαμψίᾳ χαριέσεως. Ἐν τῇ θεῖᾳ τοῦ Ἀσκληπιοῦ τέχνῃ, διαπρέπει τὸ μὲν, ὡς καθηγητῆς ἀπὸ τεσσάρων δεκάδων ἐνιαυτῶν διδασκῶν τὴν νεότητα τοῦ Ἑλληνικοῦ Πανεπιστημίου φαρμακολογίαν καὶ ἄλλους κλάδους, τὸ δὲ ὡς συγγραφεὺς περισπουδάστων ἱατρικῶν συγγραμμάτων, οἷον γενικῆς ἀνατομίας, παθολογικῆς ἀνατομίας, μάλιστα δὲ τοῦ κρατίστου ἔργου «περὶ φύσεως καὶ δυνάμεως τῶν φαρμάκων», ὅπερ ἐφιλοτέχνησε μετὰ σπανίας ὄντως δυνάμει καὶ δι' ὅπερ ἐθυσίασε χρόνον μακρὸν καὶ μελέτας ἐπιμόνουσ, ἵνα παρὰ ἑθυσίαν τὰς ἐξαιρέτους αὐτοῦ μονογραφίας, τὸ δὲ ὡς ἱατρὸς εὐδοκίμητος καὶ περισπούδαστος καὶ ἐπιζήτητος. Ἡ διδασκαλία αὐτοῦ τερπνοτάτη, ἀπηκριβωμένη, περίκομπος, πλήρης ζωῆς καὶ σαφηνείας ἀγλαοτάτους παρήγαγε καὶ παράγει τοὺς καρπούς, καλλιάρκους ὄντως καὶ τελεσίκαρπος δυναμένη νὰ ὀνομασθῇ. Ἡ δὲ διεύθυνσις αὐτοῦ ἐν τῷ ἐν Πειραιεῖ Τζανεῖφ Νοσοκομείῳ περίτρανα ἀπέδειξε ὅτι οὐ μόνον ἱατρὸς ἔξοχος εἶνε, ἀλλὰ καὶ ὀργανωτῆς πάσης τιμῆς καὶ ὑπολήψεως ἄξιος. Τὸ φιλανθρωπικὸν τοῦτο ἔδρυμα χάρις καὶ ἄλλοις μὲν, ἰδίᾳ ὅμως τῷ σεβαστῷ αὐτοῦ διευθυντῇ, διακρίνεται ἐπὶ εὐτάκτῳ καὶ ἀρμονικῇ διατάξει, οὐδενὸς τῶν ἀπαραιτήτων στοιχείων τελείου ἀσύλου στερούμενον, μάρτυρες δὲ πάντες οἱ ἐπισκεψάμενοι αὐτὸ καὶ μετ' ἐπιστάσις τὰ κατ' αὐτὸ ἐρευνησαντες.

Ὡς ποιητῆς ὁ Θεόδωρος Ἀφεντούλης φαίνεται ὡς μεστὸς θεοῦ πατριωτικοῦ πυρός, ὡς δεικνύουσι τὰ «Κρητικά», ἔπος γραφὴν ὑπὸ τὴν ἐμπνευσιν τοῦ πυρός καὶ τῆς ὀδύνης, ὅπότεν μόνη ἐμάχετο ἡ μαρτυρικὴ ἐκείνη καὶ μεγαλόψυχος νῆσος κατὰ τοῦ νῦν καταρρέοντος κολοσσῷ τῆς ὁσμаниκῆς τυραννίας καὶ πᾶσα ἑλληνικὴ καρδία ἐσείετο ὑπὸ τοῦ αἱματηροῦ δράματος τοῦ Βαφῆ καὶ τοῦ ὑψηλοῦ ὀλοκαυτώματος τοῦ Ἀρκαδίου, καὶ ὡς μαρτυροῦσι πλεῖστα ἕτερα λυρικά ἔσματα ἐν καιροῖς χαλεποῖς. Καὶ μεταφράσεις δὲ κλασικῶν ἔργων δραματικῶν φερεπόνως διεπέρανεν, ὡς τοῦ «Νάθαν τοῦ Σοφοῦ» καὶ τῆς «Μαρίας Στουάρτης», ἣν ἐπὶ λέξει καὶ ἐν τῷ αὐτῷ τοῦ ποιητοῦ μέτρῳ ἐφιλοτέχνησεν, ἵνα δείξῃ πῶς πρέπει εὐλα-

(1) 7 p. 18. «Ch' al reno tiran la beltà che muove Rporta al cielo ogni intelletto sano».

(2) Ὡδ' 53. p. 120.

θῶς νὰ μεταφράζονται τὰ ἔργα μεγάλων ποιητῶν καὶ πῶς ἡ ἀκριβεστάτη κατὰ λέξιν τοῦ πρωτοτύπου ἀπόδοσις ἐν τῇ ἡμετέρᾳ εὐπλάστῃ καὶ πλουσιωτάτῃ γλώσσῃ, οὐδ' ὠχρότερον, οὐδὲ κατώτερον ἑαυτοῦ παρουσιάζει τὸν ποιητὴν. Τοιοῦτος καὶ ὡς ποιητὴς ὁ ἀνὴρ ὁ ποιήσας τὸ πλήρες πρωτοτύπου καὶ ἐξάρσεως λυρικὸν ποίημα ἀπὸ Παναγιῶτι τοῦ 'Ολύμπου», δι' οὗ μετὰ τόνου προφητικῆς καὶ ἐν συλλήψει τολμηρᾶς, ἀλλὰ μεγαλοφυῶς, οὕτως εἶπεν, ἐκπεφρασμένης ἀλληγορίας προσέκασε τὴν ἐν βραχεὶ μέλλουσαν νὰ τελεσθῇ καλλιγενεσίαν τοῦ ἑλληνισμοῦ, δι' ἣν ἐγύθη τὸσον αἶμα ἀκραιφνῆς ἑλληνικὸν καὶ τόσοι στόνοι ἠκούσθησαν μέχρις οὐρανοῦ.

Ὡς λόγιος διεκρίθη ἐν πολλοῖς ὁ Ἀφεντούλης, ἰδίᾳ δ' ἐξέλαμψεν ἡ ἔκτασις αὐτοῦ εὐφυΐα καὶ ἡ περὶ τὸ καλὸν αἰσθησις ἐν ταῖς κρίσεσι τῶν ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ ποιητικῶν διαγωνισμῶν, ἐν οἷς αἱ εἰσηγητικαὶ αὐτοῦ ἐκθέσεις θαυμάζονται διὰ τὴν ἐμβριθειαν, τὴν κριτικὴν ἰδιοφυΐαν καὶ τὸ ἐπιχαρι τῆς γλώσσης. Ὡς ῥήτωρ δὲ πανηγυρικὸς κατέχει τὸ μυστήριον τοῦ ἀνυψεῖν τοὺς ἀκροατὰς εἰς σφαίρας αἰσθημάτων καὶ φρονημάτων ὑψηλᾶς ἐξαρτῶν ἀπὸ τῶν χειλέων αὐτοῦ μετεώρους τὰς καρδίας τῶν ἀκροατῶν, ὅτε μὲν ἐγείρων θύελλαν ἀγανακτήσεως, ὅτε δὲ διαχέων πῦρ φλέγον ἐνθουσιασμοῦ, ἄλλοτε κατακαθεδανύων αἰσχίνην ἐπὶ τῇ ταπεινότητι τῶν συγχρόνων καὶ ἄλλοτε τονίζων ἐν φράσει προφητικῇ τὰ αἰώνια δίκαια τοῦ ἑλληνισμοῦ, δι' ἧς ἐπιπνέει πεποθησις ἱερὰ ἐπὶ τοῦ ἐθνικοῦ μέλλοντος. Ὡς πανηγυρικὸς ῥήτωρ εἶνε καθ' ἡμᾶς ὁ διασημότερος καὶ ἐνθουσιαστικώτερος. Τὸν χαρακτηρισμὸν τοῦ Ἀφεντούλη κλείομεν διὰ τῆς ὑπομνήσεως ὅτι δὲν εἶνε μόνον ἑλληνιστὴς διακεκριμένος, ἀλλὰ καὶ βαθὺς κάτοχος ξένων φιλολογικῶν ἀρχαίων τε καὶ νεωτέρων.

Ὁλίγου δεῖν διέφευγε τῆς μνήμης ἡμῶν καὶ ἑτέρα τις χαρακτηριστικὴ τῆς προαιρέσεως τοῦ κ. Ἀφεντούλη ῥοπή, τεκμηριούσα εὐαισθησίαν ἄμα καὶ βιωτικὴν σύνεσιν. Ἐννοοῦμεν τὴν ἄπειρον αὐτοῦ στοργὴν πρὸς τὰ πτηνά, ἣν λόγῳ καὶ ἔργῳ καὶ γραφίδι πολλάκις διετράνωσεν ἀληθῆ σταυροφορίαν κηρύξας κατὰ τῶν καταστροφῶν τῆς ὑπάρξεως τοῦ χαρίεντος περωτοῦ κόσμου, τὰς πολλαπλᾶς τοῦ ὁποίου πρὸς τὴν κοινωνικὴν οικονομίαν ὑπηρεσίας μετ' ἀληθοῦς ἐνθουσιασμοῦ καὶ ἀκαταμαχῆτων παραδειγματῶν διελάλησε κατορθώσας, ὥστε καὶ νομοθετικὴ πρόνοια νὰ ληφθῇ ὑπὲρ τῆς προστασίας τῶν εὐεργετικῶν πτηνῶν. Μετ' ἀληθοῦς δὲ πόνου καὶ δικαίας ἀγανακτήσεως ἤγειρε τὴν φωνὴν ὑπὲρ ἐτέρου κολοσσαίου κοινωνικοῦ καὶ ἐθνικοῦ πλοῦτου, τῶν δασῶν, ἅτινα παραμελούμενα καὶ ἐγκαταλιμπανόμενα εἰς τὰς κακούργους ὁρμὰς τῶν ποιμένων, τῶν γεωργῶν, τῶν ἀνθρακοποιῶν καὶ τῶν ὀπωσθῆποτε ἐκμεταλλουμένων αὐτά, κινδυνεύουσι νὰ ἐκλείψωσιν ἐκ τοῦ παγκάλου ἑλληνικοῦ ἐδάφους. Τὴν συντήρησιν καὶ ἐπιμέλειαν τῶν δασῶν ὑπεστήριξεν οὐ μόνον διὰ λόγους ὑγεινῆς καὶ φιλοκαλίας, ἀλλὰ πρωτίτως διὰ λόγους οικονομικούς, διότι ἀληθῶς οἱ πλούσιοι δρυμῶνες οὐ μόνον ὑγίαιαν ἐπιφέρουσι καὶ κάλλος ἐμποιοῦσιν, ἀλλὰ καὶ τὰς πηγὰς συν-

τηροῦσι καὶ τὰς πλημμύρας κωλύουσι καὶ τὰς χαλάζας διαλύουσι καὶ λιπάσματα διὰ τὰ ταπεινότερα ἐδάφη προπαρασκευάζουσι καὶ τὴν ἀτμοσφαιρικὴν κατάστασιν ἐπηρεάζουσι, προκαλοῦντα ἐν ξηρασίᾳ τὰς βροχὰς καὶ ἀπορροφῶντα ἐν πολυομβρίᾳ μέγα μέρος τῶν ἀτμῶν, καὶ, τὸ κυριώτατον, μέγιστα εἰσοδήματα παρέχοντα διὰ κανονικῆς ἐκμεταλλεύσεως αὐτῶν. Οἱ ὑπὲρ τῶν πτηνῶν καὶ τῶν δασῶν εὐγενεῖς ἀγῶνες τοῦ κ. Ἀφεντούλη συμπληροῦσι τὸν χαρακτῆρα αὐτοῦ, ὅστις ἐν μεγίστῳ βαθμῇ αἰσθηματικότητος συνενοῖ ψυχρὰν διαύγειαν περὶ τῶν πρακτικῶν καὶ ὠφελίμων.

Ἄλλ' ἠθέλαμεν ἀδικῆσαι τὸν διαπρεπῆ ἄνδρα, ἂν εἰκονίσαντες ἐν ἀκατεργάστῳ σκιαγραφίᾳ τὰ πνευματικὰ αὐτοῦ δῶρα, παρελίπομεν τὸν χαρακτηρισμὸν αὐτοῦ, ὡς πολίτου. Ἡ ἐνθουσιαστικὴ αὐτοῦ φύσις, τὰ λαμπρὰ αὐτοῦ προσόντα, ὡς ῥήτορος, ἡ πολιτικὴ αὐτοῦ διαύγεια ἠδύναντο νὰ δημιουργήσωσιν αὐτῷ πολιτικὴν θέσιν διακεκριμένην ἂν ὤρμα πρὸς τὴν ἐνεργὸν πολιτικὴν καὶ ἂν ἡ φιλοδοξία αὐτοῦ εὔρισκε θέλητρον ἐν τῇ πατριστατικῇ διαπάλῃ. Ἄλλ' αὐστηρῶς ἀπηγόρευσε ἐαυτῷ διὰ θελήσεως ἀκραδάντου τὴν ἀνάμιξιν ἐν τῇ πολιτικῇ κονίστρᾳ, ἀπαξ δὲ μόνον ἔλαβεν ἐνεργὸν μέρος ἐν τῇ πολιτικῇ, κατὰ τὴν ἐθνοσυνέλευσιν τοῦ 1863 ἀντιπροσωπεύσας, ὡς πληρεξούσιος, τοὺς συμπατριώτας αὐτοῦ, ὅτε καὶ ἀντιπρόεδρος ἐξελέχθη, ἐκπληρώσας λαμπρῶς τὸ ἀνατεθὲν αὐτῷ ὑψηλὸν λειτουργήμα. Ἄλλὰ δὲν πρέπει νὰ ὑποτεθῇ ὅτι ἔμεινε ξένος τῶν αἰσθημάτων τοῦ τόπου, οὐδ' ἀνάλητος πρὸ τῶν ἀναγκῶν τῆς πατρίδος, ἀλλ' αἰετοπε παρακολουθῶν τὰς περιστάσεις τῆς πατρίδος οὐδέποτε ἠμέλησε λόγῳ καὶ γραφίδι καλλιτέχνῳ ὅτε μὲν νὰ στιγματίσῃ τὴν κακίαν, ἄλλοτε δὲ νὰ ἐπιδαψιλεύῃ τὰς πολυτίμους αὐτοῦ συμβουλάς ἐν τῷ τύπῳ, ἐν συλλαλητηρίοις, ἐν ἑορταῖς ἐθνικαῖς, ἐν ἰδίαις ἐντεύξεσιν. Ἄλλεπαλλήλους δὲ εἰσφοράς αὐτὸς καὶ ἡ οἰκογένεια αὐτοῦ συνεισήνεγκον ὑπὲρ τῶν ἀναγκῶν τῆς πατρίδος καὶ κατὰ τὸ 1854 καὶ κατὰ τὸ 1867 καὶ ἐν ἐποχαῖς ἐγγύτερον ἡμῶν κειμέναις. Ὁ Ἀφεντούλης ὕσαιν ἡ πατρίς κινδυνεύουσα ἢ ἀπειλουμένη ἔσχεν ἀνάγκην τῆς βοήθειας τῶν τέκνων τῆς οὐδέποτε ὑστέρησεν, ἀλλὰ πρόθυμος ἐτόνισε τὴν λύραν αὐτοῦ καὶ διὰ λόγων πεπληρωμένων ἐμπνεύσεως ἀληθοῦς ἀνεπτέρου τὸν ἐνθουσιασμὸν καὶ τὴν πρὸς αὐτὴν ἀφοσίωσιν, καὶ ταῦτα εἰ καὶ βαρύνυμος καὶ πληγείς ὑπὸ δεινῶν δυστυχιῶν, αἵτινες πάντα ἄλλον ἤθελον δαμάσει καὶ κατασυντρίψει.

Ὡς ἀμοιβὴν τῶν πρὸς τὴν ἐπιστήμην, τὰ γράμματα, τὴν πατρίδα καὶ τὴν φιλανθρωπίαν θυσιῶν αὐτοῦ ἔχει νὰ ἐπιδείξῃ τὸν χρυσὸν σταυρὸν τοῦ σωτήρος, τὸν ῥωσικὸν σταυρὸν τοῦ λαίμου, τὸν γαλλικὸν τῆς λεγεῶνος τῆς τιμῆς καὶ τὸν ἰταλικὸν ὡσαύτως.

Τοιοῦτος ὁ πολλαχῶς διαπρεπὴς ἐν τῇ ἡμετέρᾳ κοινωνίᾳ ἀνὴρ, διὰ τῆς εἰκόνας τοῦ ὁποίου κοσμεῖ τὰς σελίδας αὐτοῦ ὁ «Ἀπόλλων».

ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΑΦΕΝΤΟΥΛΗΣ

ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΤΗΣ ΦΑΡΜΑΚΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΦΥΤΟΛΟΓΙΑΣ

ΕΝ Τῷ ΕΘΝΙΚῷ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙῳ.

ΓΛΩΣΣΙΚΑΙ ΠΑΡΑΚΡΟΥΣΕΙΣ

Υ Π Ο

Ι. ΞΙΔΩΡΙΑΟΥ ΣΚΥΤΑΙΤΗ

Ὅλοεν ἢ Ὀλονέν;

Κακὰ ψυχρά καὶ τὰ δύο λησμονοῦν οἱ μεταχειριζόμενοι ταῦτα τὸ ὁσημέραι, ἀδιακόπως, ἀδιαλείπτως ἢ βαθμηδόν, ὀλίγον κατ' ὀλίγον, κτλ. «τὸ παιδίον ὁσημέραι αὐξάνει». «Αἱ τροφαὶ ὁσημέραι ἐλαττοῦνται». «Ὁ μῦλος ἀδιακόπως ἐργάζεται». «Ὁ φανὸς ἀδιαλείπτως φέγγει». «Ἡ ἡμέρα βαθμηδὸν ἐκλείπει». «Ὁ Ὑπουργὸς ἐργάζεται ἐνδελεχῶς».

ΑΠΟ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ ΕΙΣ ΧΙΟΝ

(Συνέχ. τῆς προηγούμεν. φύλλον).

27 Μαΐου.

Μετὰ τοῦ φίλου μου κυρίου Α. Ψ. κατήλθον σήμερον εἰς τὸν πρὸ τῆς παραλίας κείμενον ναὸν τοῦ Ἁγ. Αἰμιλιανοῦ διαβάαντες σχινοστολίτους ἀγρούς. Ὁ ναὸς οὗτος ἑορτάζει τῆ 7 Αὐγούστου, ὅτε μεγάλη γίνεται ἡ τῶν συνερχομένων πανηγυρίς. Τῆς κλειδῆς τοῦ ναοῦ κεκρυμμένης οὐσης, οὐδὲν ἠδυνήθημεν νὰ εἰσελθῶμεν εἰς αὐτόν. Κεῖται ἐν τούτοις ἐπὶ λαμπρᾶς θέσεως, ἐν μέσῳ ἀπεράντου καταπρασίνου περιοχῆς, ἀποψιν ἔχων τὴν κυανὴν θάλασσαν, τὴν Σάμον, Ἰκαρίαν καὶ Ἀνατολήν. Ἐν γένει ἡ ἐντύπωσις εἶνε λαμπρά. Τοῦ δυνάτου ἡλίου χρυσίζοντος τὸν ὀρίζοντα, ἐτραπηνεῖν εἰς τὰ ἴδια, ὅτε ὁ κώδων ἐκάλει τοὺς πιστοὺς εἰς τὸν ἐσπερινόν. Εἰσελθὼν εἰς τὴν μητρόπολιν τῆς Καλημασίας κάγω, ἀνέγνωσα τὰς προφητείας, σκοταῖος δὲ ἐπανήλθον οἴκαδε.

28 Μαΐου.

Σήμερον, ἐπορεύθημεν εἰς Ὁλοποτάμιον. Ἡ ὁδὸς που μὲν ἦτο δύσβατος καὶ χαλικώδης, ποῦ δὲ ὁμαλὴ καὶ εὐάρεστος. Διελθόντες πρὸ τῶν μύλων, εἶδομεν τὸ ἐν εἰδει ἀκροπόλεως ὑψούμενον Ὁλοποτάμιον καὶ μετ' οὐ πολὺ ἀφικόμεθα εἰς περίοπτον κορυφὴν, ἐξ ἧς γοητευτικὴ θέα ἐξετάθη ἐνώπιον ἡμῶν. Ἐκτασις ἐπίπεδος καὶ κατάφυτος ἠπλοῦτο μέχρι τοῦ ὀρίζοντος, ὅπου, κατὰ λαμπρὰν παραλλαγὴν χρωμάτων, ἐφαίνετο ἡ κυανὴ τῆς θαλάσσης ζώνη. Τὴν ἔκτασιν ἐκείνην πρὸς βορρᾶν καὶ δυσμὰς περιορίζουσι βουνοί, καθιστῶντες αὐτὴν κοιλιάδα χθαμαλήν, νάπην σύμφυτον καὶ πυκνήν. Ἐν μέσῳ τῆς κοιλάδος ταύτης εἶνε ἐσπαρμένα, ὡς φωλεαί, τὰ χωρία Λαγρόν, Βαβύλοι, Ζιφῆς, Βερβεράτα, Χαλικός, Βασιλόρικον, τὰ μὲν πρὸς ἄρκτον, τὰ δὲ πρὸς νότον κείμενα. Ὡνόμασα φωλεὰς τὰ χωρία ταῦτα, μὴ ἔχων ἀρμωδιώτερον προσωνυμίαν. Εἶνε ἐλάχιστα ἐνώπιον τῆς μεγαλοπρεποῦς ἐκείνης

καὶ καταπρασίνου ἐκτάσεως, ὡς ἀπλᾶ ποικίλματα τοῦ ἀπεράντου ἐκείνου τάπητος.

Θαυμάσαντες τὸ θέαμα, προέβημεν καὶ μετ' ὀλίγον εἰσήλθον εἰς τὸ Λειβάδιον, ἧτοι τὴν πλατείαν τοῦ Ὁλοποταμίου. Κατὰ τὴν ἀρχιτεκτονικὴν οὐδὲν διαφέρει τὸ χωρίον τοῦτο τῆς Καλημασίας. Τῆς Κυριακῆς οὐσης πάντες ἦσαν συνηθροισμένοι ἐν τῇ πλατείᾳ. Ἄλλ' εἰ καὶ ἀφορισμένοι ἀλλήλων ἦσαν νεανίαι καὶ νεανίδες, οἱ μὲν περὶ τινα κίονα συνωθούμενοι, οἱ δὲ ἀλλαχοῦ καθήμενοι, ὅμως ἐρωτύλως ἀλλήλοισ διελέγοντο καὶ προσεμειδιῶν. Μετὰ πολλῆς προσοχῆς καὶ εἰς ἐμὲ ἠτένιζον. . . . Ἐπορεύθημεν εἰς τοῦ διδασκάλου, ἀνδρὸς ἀγαθοῦ, πρεσβύτου, ἀλλοδαποῦ καὶ ἐν Ὁλοποταμίῳ νυμφευθέντος. Μετ' αὐτοῦ ἐπορεύθημεν εἰς τὴν περίφημον ἐν Χίῳ Κρόατ βρύσιν, ἣν καὶ ὁ Σουλτάνος Μετζίτης ἐπισκέψατο, ὡς μοι εἶπον. Φερώνυμος τῇ κρήνῃ ταύτῃ τὸ ὕδωρ αὐτῆς εἶνε παγερόν· ἐπειδὴ δὲ κακὰ προὔξενεσεν εἰς τοὺς ἀπροσέκτως ἐξ αὐτῆς πίνοντας, τὸ χωρίον οὐδὲν αὐτὸθεν ὑδρεύεται. Ἐπιὸν ἐκ τοῦ ὕδατος ἐκείνου καὶ μοι ἐφάνη θαυμάσιον.

Εἶνε τὸ κτίριον ὑψηλὸν καὶ τετράγωνον ἐνετικὸν πυργίον, ἀναμνηστικὸν χρόνου, οὐχ ἦτον χαλεπὸς ἢ τῶν νῦν Τούρκων. Νῦν σιωπᾶ ἡμειρεπιωμένοι, καὶ αὐτὸ δὲ τὸ ὕδωρ ἄφρονον μαρμαρίζει ἐπὶ λευκῶν πλακῶν, μηδὲν δεικνύον πῶς, διὰ τοῦ ἀπέναντι τῆς εἰσόδου τοίχου, διέρχεται καὶ πληροῖ τὴν στρογγύλην ἐκείνην δεξαμενὴν.

Περὶ τῆς θανατηφόρου ἐνεργείας τοῦ ὕδατος τούτου λέγουσιν οἱ Αἰθίοψ τινες, ὁχληρὸς ὢν εἰς χαρῆμιόν τι, ἐπίτηδες ἐν θέρει ἐπέμφθη ἐκεῖσε ἐσπευσμένως, χάριν τινὸς ἐντολῆς, ὅπου καὶ ἀφικόμενος ἐπιε καὶ ἐπεσεν ἄνους. Τὸ Ὁλοποτάμιον ἔχει καὶ ἑτέραν ἀξιόλογον κρήνην. Διαβάαντες πακίλους ἀγρούς καὶ φαγόντες εὐώδεις ὀπώρας, ἀφικόμεθα πρὸς λατινικὸν τι ναίδιον, φέρον δυσαναγνώστους ἐπιγραφάς. Οἱ ἐν τῇ χώρᾳ δυτικῇ τὸ δόγμα κάτοικοι ἤρχοντο ποτε ἐνθάδε χάριν θερινῆς ἀναψυχῆς. Περαιτέρω ὑπάρχει φοβερά τις χαράδρα, Ραράδες καλούμενη. Ὡς τὸ ὄνομα δηλοῖ, αἱ Ραράδες αὐταὶ προέκυψαν πάντως ἐκ σεισμοῦ τινος. Ἀπορίᾳ χρόνου, δὲν εἶδομεν ἐκ τοῦ σύνεγγυς τὸ μέρος τοῦτο. . .

Πολλὰ εἶπομεν μετὰ τοῦ διδασκάλου, ὅστις ἐν ἄλλοις ἐβεβαίωσεν ἡμᾶς ὅτι ὁ Ἅγιος Χίου πολλῶν τὴν ἔχθραν ἐπεσπάσατο, ἀναμειχθεὶς εἰς πολιτικὰς ἐριδας. Λόγου δὲ γενομένου καὶ περὶ τῶν ἄλλων χωρίων τῆς Χίου, ἐπληροφόρηθη ὅτι τὸ Πυργὶ εἶνε παραδοξότατον πάντων. Οἱ Πυργηῖοι περιέρχονται ἡμίρμηνοι, ἐὰν δὲ ποτε ἐνδυθῶσιν, ἐνδύονται ἀλλοκότως. Αἱ γυναῖκες αὐτῶν περιφέρονται κεκαλυμμένα, δι' ἀπλοῦ χιτῶνος. Σημεῖα δὲ ταῦτα, κατὰ τοὺς Πυργησίους, εὐρωστίας μεγάλης καὶ ἄκρας ἀνακίας καὶ χρηστότητος. Ἐνὶ λόγῳ οἱ τοῦ Πυργίου κάτοικοι εἶναι οἱ Παρίαι τῆς Χίου. Τοιοῦτους μοι περιέγραψαν αὐτοὺς. . .

Εὐχαριστήσαντες τῷ διδασκάλῳ διὰ τῆς αὐτῆς τερπνῆς ὁδοῦ ἐσπείριοι ἐπανεκάμψαμεν εἰς Καλημασίαν.

Τοιαῦτα τὰ τῆς σήμερον.

31 Μαΐου.

Τῇ προχθὲς δευτέρᾳ καὶ τῇ χθὲς τρίτῃ διήλθον τὰς ὥρας μου κατὰ συνήθη τρόπον, ἱκανῶς στενοχωρηθεὶς διότι οὐδὲν ἄξιον σημειώσεως εἶρον, πρᾶγμα λίαν βαρὺ τοῖς ἀγαπῶσι τὰς ψυχικὰς συγκινήσεις καὶ τὰς διανοητικὰς τέρψεις. Ἄλλ' ἐν τοῖς χωρίοις τούτοις δυσχερῶς εὐρίσκονται καθ' ἑκάστην τοιαῦτα ἀπολαύσεις. . . .

Σήμερον περιερχόμενος τοὺς ἀγρούς, εἰσήλθον, μᾶλλον δὲ κατήλθον εἰς λατομεῖον, πρὸς νότον καὶ δυσμὰς τοῦ χωρίου κείμενον. Ἡ ἐξορυσσομένη ὕλη ἐξάγεται εἰς εὐμεγέθεις, τιτανώδεις καὶ στερεὰς πλακάς. Τὸ διώρυγμα ἦτο χθαμαλόν, πνιγρὸν καὶ ζοφώδες. Οἱ ἐξαγόμενοι λίθοι χρησιμεύουσιν εἰς τὰς τοῦ χωρίου οἰκοδομὰς. . . . Ἀναπολήσας πρὸς στιγμὴν ὅσα λέγει ἡ ἱστορία περὶ τῶν πάλαι ἐν τοῖς λατομείοις τιμωρομένων, ἀπῆλθον φιλοσοφῶν περὶ τοῦ παρελθόντος καὶ ἐν τοῖς συσκότις ἀγροῖς περιφερόμενος.

1 Ἰουρίου.

Πρὸς ἀνατολὰς τῆς Καλημασίας ὑπάρχει ὁ χεῖμαρρος Κάλαιος, πολλαχοῦ ἀπόκρημος, ἔχων, περὶ τὰ μέσα τῆς στενῆς καὶ βαθείας αὐτοῦ κοίτης, σωρὸν τινα στιλπνῶν λίθων καὶ ὕδωρ ἱκανόν, ὅπου καὶ γίνεται ἡ πλύσις τοῦ χωρίου. Τὸ μέρος τοῦτο καλεῖται φροῖνια· κύριός τις λόγιος εἶπέ μοι, τὸ ἑσπέρας, ὅτι τὸ ὄνομα τοῦτο ἐδόθη βεβκίως ἐκ τινος ἐπισοδείου πρὸ πολλοῦ γενομένου αὐτόθι. . . Ἐγὼ νομίζω ὅτι οὐδὲν ἄλλο, ἢ ὁ ἀγρὸς τοῦ βέντος ὕδατος ἔδωκε καὶ τὸ ὄνομα τοῦτο. . . Ὁποσδήποτε ἡ παραγωγή τοῦ ὀνόματος οὐδὲν βλάπτει τὸν χεῖμαρρον τοῦτον. Ὁ Κάλαιος πλατύνεται πρὸς τὰς ἐκβολὰς αὐτοῦ, κατὰ τὸν χειμῶνα εἶνε ὀρηκτικός, ἐπικίνδυνος δὲ τοῖς ἐπ' ὄνου ἢ ἡμίονου κατερχομένοις παρὰ τὰς ἀποτόμους ὄχθας αὐτοῦ. . . Παρὰ τὰς ἐκβολὰς, ἧτοι ἐν τῇ παραλίᾳ, διετριψάμεν μέχρι δυσμῶν ἡλίου, εἰς τῶν μετ' ἐμοῦ συνέλαθε μικρὸν ὄριον καὶ εἶτα ἀνήλθον οἴκαδε. Λόγου γενομένου περὶ νεοκτίστου τινὸς οἴκου, ἔμαθον τὸ ἐξῆς ἔθιμον. Ὄταν ὁ θόλος οἰκοδομῆς τινος ἐγγίξῃ εἰς τὸ τέρμα, ἢ, ὡς λέγουσι τεχνικῶς, κλειδώνεται, τότε ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ οἰκοδομοῦντος δεσπότου χέουσι κάδον ὕδατος, εὐχόμενοι ὄλθον καὶ εὐδαιμονίαν. . . Ἄγνωστος ἐὼν καὶ ἀλλαχοῦ ἰσχύη τὸ ἔθιμον τοῦτο.

3 Ἰουρίου.

Σήμερον περὶ τὸ δειλινὸν ἐπορεύθημεν εἰς τὸ μονῆριον τῆς Πλακιδιώσεως ἢ πρῶην ἡγουμένη Θ. . . εὐγενῶς ὑπεδέξατο ἡμᾶς. Εἶνε ὑψηλὴ, εὐσαρκος, μόλις τεσσαρακοντοῦτις. ἔχει μελαντάτους ὀφθαλμούς καὶ χαῦνον τὸ βλέμμα, τρῶπους δὲ ἀνεμίνους καὶ ἄκραν πολυλογίαν. Πρῶτη φροντίς τῆς ἡγουμένης ἦτο νὰ βεβαιώσῃ ἡμᾶς ὅτι εἶνε ἐξηκοντοῦτις. ὅτι εἶδε τὴν Σύρον καὶ πολλὰ ἄλλα μέρη, ὧν πάντοτε προτιμᾷ τὴν ὠραίαν Χίον καὶ τὸ λαμπρὸν ἐκεῖνο δωμάτιον αὐτῆς.

Καὶ ὄντως θαυμασία εἶνε ἡ ἀπὸ τοῦ δωματίου τούτου ἀποψις, ὁμοία τῇ ἡδὴ περιγραφείσῃ ἐν τοῖς περὶ τοῦ Γενουσησικ-

κοῦ πύργου. . . Πολλὰ ἔλεγε καὶ ἠκούομεν ἢ πρῶην ἡγουμένην, ἐνίοτε δὲ μ' ἐστενοχώρουν τὰ οὐχὶ λίαν σεμνὰ βλέμματα αὐτῆς. Ἐδείκνυεν ἡμῖν τοῦτο καὶ ἐκεῖνο, ἐν οἷς καὶ τινα τρελλήν, ἣν διατρεῖ ἰδίους ἀναλώμασι. . . Ἰκανῶς περιεργασθέντες καὶ τὸ οἰκτρὸν τοῦτο ὄν, ὅπερ οὐδὲ κἄν ἐμειδία, σκοταῖοι ἀπήλθονμεν τοῦ μονῆριου ἀλλὰ μετὰ τινας ὥρας, τῇ ἐπιμόνῳ παρακλήσει τῆς πρῶην ἡγουμένης καὶ τινῶν ἄλλων μοναχῶν, ἐπανήλθον εἰς αὐτὸ καὶ παρίστην εἰς ἀγρυπνίαν. Περὶ τῆς δευτέρας ταύτης παννυχίδος οὐδὲν λέγω, ἡδὴ περιγράψας ἐν τοῖς ἐμπροσθεν τὰ κατὰ τὰς ἀγρυπνίας ταύτας.

(*Ἐπεται τὸ τέλος.)

ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΑΙ ΔΥΝΑΜΕΙΣ
ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΙΚΩΝ ΚΡΑΤΩΝ

Υ Π Ο

Ε. Γ. ΚΑΨΑΜΠΕΛΗ

(Μετάφρασις ἐκ τοῦ Ἀγγλικοῦ).

Ἐν ταῖς παρούσαις περιστάσεσι καθ' ἃς αἱ πολεμικαὶ παρασκευαὶ καὶ στρατιωτικαὶ κινήσεις ἀγγέλλονται πανταχόθεν φρονούμεν ὅτι οἱ Ἀναγνώσται ἡμῶν εἰσι περίεργοι νὰ μάθωσι τὰς στρατιωτικὰς δυνάμεις τῶν Εὐρωπαϊκῶν κρατῶν. Ἐπὶ τούτῳ ἐπεχειρήσαμεν τὴν σύνταξιν τῆς ἐπομένης στατιστικῆς σαφῶς ἐλεγχοῦσης τὴν πραγματικὴν στρατιωτικὴν καὶ ναυτικὴν δυνάμιν τῶν ἔθνων κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος, παραθέτοντες συνάμα καὶ πίνακα τῶν ἀπαιτουμένων ἐτησίων δαπανῶν πρὸς συντήρησιν αὐτῶν. Καὶ ἐν πρώτοις περὶ τῶν δυνάμεων τῆς Μεγάλῃς Βρετανίας καὶ Ἰρλανδίας.—

Ἐκ τῆς πράξεως τῆς Βουλῆς τοῦ 1881 ἡ διάρκεια τῆς στρατιωτικῆς ὑπηρεσίας ὀρίζεται εἰς 12 ἔτη—ἑπτὰ ἔτη εἰς τὴν ἐνεργὸν ὑπηρεσίαν καὶ πέντε ἔτη εἰς τὴν ἐφεδρείαν. Ἡ ἔφιππος χωροφυλακὴ ἐξαιρεῖται τοῦ κανόνος τούτου· αὕτη ὑπόκειται εἰς δωδεκαετῆ ὑπηρεσίαν. Παρὰ τῶν τακτικῶν στρατῶν καὶ τῆς ἔθνοφυλακῆς ὑπάρχουν αἱ ἐπόμεναι βοηθητικαὶ δυνάμεις: ἡ στρατιωτικὴ δύναμις, οἱ ἀνεξάρτητοι, οἱ ἐθελονταί, καὶ οἱ ἐγγεγραμμένοι συνταξιούχοι. Ὁ ἐπόμενος τύπος δὲν συμπεριλαμβάνει τὴν στρατιωτικὴν καὶ ἀστυνομικὴν δυνάμιν τῆς Ἰρλανδίας ἐκ 14,000 ἀνδρῶν συγκειμένην, οὔτε τὴν Ἰνδικὴν ἀστυνομίαν ἀριθμοῦσαν 190,000 ἀνδρας οὔτε τὴν στρατιωτικὴν δυνάμιν καὶ τοὺς ἐθελοντάς τῶν Βρετανικῶν ἀποικιῶν.

Ὁ πληθυσμὸς τῆς Μεγάλῃς Βρετανίας ἀνέρχεται εἰς 35,172,976 ὁ δ' ἐνεργὸς αὐτῆς στρατὸς εἰς 242,273 καὶ ὁ ἐν ἐφεδρείᾳ εἰς 518,860. Οἱ ἄνδρες τοῦ πολεμικοῦ αὐτῆς ναυτικοῦ ἀνέρχονται εἰς 79,508 τὰ δὲ πολεμικὰ πλοῖα εἰς 552 ὧν τὰ 72 εἰσὶν θωρηκτὰ καὶ ζύλινα, τὰ δὲ ὑπόλοιπα ὀπλι-

ταγωγά. Αί δαπάναι πρὸς συντήρησιν τοῦ κατὰ ξηρὰν καὶ θάλασσαν στρατοῦ ὑπερβαίνουναι τὰς 31,420,755 λίρας.

ΡΩΣΣΙΑ

Εἰς τὰς τάξεις τοῦ στρατοῦ αὐτῆς κατατάσσονται κατ' ἔτος οἱ διακείμενοι τὸ 20 μέχρι τοῦ 40 ἔτους τῆς ἡλικίας.

Ἡ ἀντικατάστασις ἀπογορεύεται.

Ἡ περίοδος τῆς ὑπηρεσίας εἶνε 15 ἔτη, 6 εἰς τὸν ἐνεργὸν στρατὸν καὶ ἐννέα εἰς τὴν ἐφεδρείαν. Συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν στρατιωτικῶν δυνάμεων τῆς Finland, τῆς χώρας τοῦ Don Cossacks, Oremburg καὶ Siberia. τῶν ἀνερχομένων εἰς 211,441, οὐχ ἦσαν καὶ τὸ Czar δύναται ἐν ὄρα πολέμου νὰ συνεισφέρει 2,433,305 ἄνδρας. Ἡ διάρκεια τῆς ὑπηρεσίας ἐν τῷ ναυτικῷ ὠρίσθη εἰς δέκα ἔτη ἐξ ὧν ἑπτὰ διὰ τὴν ἐνεργὸν ὑπηρεσίαν καὶ τρία διὰ τὴν ἐφεδρείαν. Ὁ πληθυσμὸς τῆς Ρωσσίας ὑπερβαίνει τὰ 98,323,344 ὁ ἐνεργὸς στρατὸς τὰς 974,771 καὶ ὁ ἐν ἐφεδρείᾳ τὸ 1,643,529. Οἱ ἄνδρες τοῦ πολεμικοῦ αὐτῆς ναυτικοῦ ἐκ 30,174 τὰ δὲ πολεμικὰ πλοῖα 373 ὧν τὰ 27 θωρηκτὰ καὶ ξύλινα τὰ δὲ λοιπὰ 346 ὀπλιταγωγὰ.

Αἱ δαπάναι πρὸς συντήρησιν τῆς ναυτικῆς καὶ στρατιωτικῆς δυνάμεως ἀνέρχονται εἰς 46,102,500 λίρας.

ΓΑΛΛΙΑ

Ἐκαστος πολίτης αὐτῆς ὀφείλει κατὰ τὸν νόμον νὰ ὑπηρετήσῃ 5 ἔτη εἰς τὸν ἐνεργὸν στρατὸν 4 ἔτη εἰς τὴν ἐφεδρείαν καὶ 5 ἔτη εἰς τὴν πολιτοφυλακίαν. Διὰ τοῦ αὐτοῦ νόμου ὁ χρόνος τῆς ναυτικῆς ὑπηρεσίας ὠρίσθη εἰς 5 ἔτη εἰς τὸν ἐνεργὸν καὶ 4 εἰς τὴν ἐφεδρείαν.

Μετὰ τὸ τέλος τῶν ἐννέα τούτων ἐτῶν μεταβαίνουναι εἰς τὴν πολιτοφυλακίαν ἐν τῇ ὑποῖα διακείμενοι μέχρι τοῦ 40 ἔτους τῆς ἡλικίας. Ὁ πληθυσμὸς τῆς Γαλλίας ἀνέρχεται εἰς 37,672,048, ὁ ἐνεργὸς αὐτῆς στρατὸς 502,786 ὁ δ' ἐν ἐφεδρείᾳ 3,250,378. Οἱ ἄνδρες τοῦ πολεμικοῦ αὐτῆς ναυτικοῦ ἀνέρχονται εἰς 45,757 τὰ δὲ πολεμικὰ πλοῖα εἰσὶν 356 ὧν 59 θωρηκτὰ καὶ ξύλινα καὶ 297 ὀπλιταγωγὰ. Αἱ δαπάναι πρὸς συντήρησιν τοῦ κατὰ γῆν καὶ θάλασσαν στρατοῦ ἀνέρχονται εἰς 39,730,783 λίρας.

ΓΕΡΜΑΝΙΚΗ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑ

Ὁ Γερμανὸς ὁ δυνάμενος νὰ φέρῃ ὄπλα ὑπηρετεῖ ἐν τῷ ἐνεργῷ στρατῷ ἑπτὰ ἔτη ἐξ ὧν τρία εἰς τὴν ἐνεργὸν ὑπηρεσίαν τὸ δὲ ὑπόλοιπον εἰς τὴν ἐφεδρείαν. Κατόπιν μεταβαίνει εἰς τὴν ἐθνοφρουρὰν ἐν τῇ ὑπηρετεῖ 5 ἔτη περισσώτερα. Τὸ ναυτικὸν ἀπαλλάσσεται τῶν ὑποχρεώσεων τούτων ἀλλ' ὀφείλει ἐν ἀνάγκῃ νὰ χορηγήσῃ ἐπικουρικὴν δύναμιν. Τῷ 1875 ἐδημιουργήθη νέα δύναμις ὀνομασθεῖσα Landsturm περιλαμβανούσα τοὺς ἰκανοὺς τὸ σῶμα ἄνδρας κατὰ τὸ 42 ἔτος τῆς ἡλικίας οἵτινες δὲν ἀνήκουν εἰς οὐδὲν σῶμα στρατοῦ, ἀλλ' ἀπετέλουν ἴδιον στρατιωτικὸν σῶμα. Ὅλαί αἱ τοπικαὶ αὐταὶ δυνάμεις

σχηματίζουσι σύνολον στρατιωτικοῦ σώματος ὑπέκοντος εἰς τὰς ἀμέσους διαταγὰς τοῦ Αὐτοκράτορος.

Ὁ πληθυσμὸς τῆς Γερμανίας ὑπερβαίνει τὰ 45,234,061 ὁ ἐνεργὸς στρατὸς τὰς 445,392 ὁ δ' ἐν ἐφεδρείᾳ 1,073,712. Οἱ ἄνδρες τοῦ πολεμικοῦ αὐτῆς ναυτικοῦ εἰς 16,205 τὰ δὲ πολεμικὰ πλοῖα 96 ὧν 12 θωρηκτὰ καὶ ξύλινα τὰ δὲ λοιπὰ ὀπλιταγωγὰ. Αἱ δαπάναι ἀνέρχονται τὰς 22,624,749 λίρας.

ΑΥΣΤΡΟ-ΟΥΓΓΑΡΙΑ

Αἱ στρατιωτικαὶ δυνάμεις τοῦ κράτους τούτου διαιροῦνται εἰς ἐνεργὸν στρατὸν πολιτοφυλακίαν καὶ, εἰς τὸ καὶ ἐν Γερμανικῇ Landsturm περὶ οὗ ἀνωτέρω ἐφθνημεν εἰπόντες. Ὁ στρατιώτης ὀφείλει νὰ ὑπηρετήσῃ 10 ἔτη ἐξ ὧν τρία διὰ τὴν ἐνεργὸν ὑπηρεσίαν καὶ μετὰ ταῦτα νὰ μεταγραφῇ εἰς τὴν ἐφεδρείαν δι' ἑπτὰ ἔτη. Ὑποχρεοῦνται προσέτι νὰ ὑπηρετήσωσι δύο ἔτη εἰς τὴν πολιτοφυλακίαν.

Ὁ πληθυσμὸς τοῦ κράτους τούτου ὑπερβαίνει τὰ 36,882,712 ὁ ἐνεργὸς στρατὸς τὰς 291,078 ὁ δ' ἐφεδρεία 781,211. Οἱ ἄνδρες τοῦ πολεμικοῦ αὐτῆς ναυτικοῦ ἀνέρχονται εἰς 7,423 τὰ δὲ πολεμικὰ πλοῖα 69 ὧν 14 θωρηκτὰ καὶ ξύλινα καὶ 55 ὀπλιταγωγὰ. Αἱ δὲ δαπάναι πρὸς συντήρησιν τοῦ κατὰ ξηρὰν καὶ θάλασσαν στρατοῦ ὑπερβαίνουναι τὰς 13,413,795 λίρας.

ΙΤΑΛΙΑ

Ὁ Σαρδηνίος νόμος τῆς ἀπογραφῆς ἐθεμελίωσε τὸ Ἰταλικὸν στρατιωτικὸν σύστημα. Ἡ περίοδος τῆς ὑπηρεσίας ἀρχεται τὸ 21 ἔτος καὶ λήγει τὸ 40. Ὑπάρχουσι διακεκριμέναι διαιρέσεις. Ὁ μόνιμος στρατὸς, ἡ ἐνεργὸς στρατιωτικὴ δύναμις καὶ ἡ ἐθνοφυλακίαν. Ἡ περίοδος τῆς ὑπηρεσίας διαρκεῖ 19 ἔτη, 8 εἰς τὸν στρατὸν 4 εἰς τὴν ἐνεργὸν στρατιωτικὴν δύναμιν καὶ ἑπτὰ εἰς τὴν πολιτοφυλακίαν.

Ὁ πληθυσμὸς τῆς Ἰταλίας ἀνέρχεται εἰς 28,596,628 ὁ ἐνεργὸς στρατὸς εἰς 714,958 ὁ δ' ἐν ἐφεδρείᾳ εἰς 1,270,661.

Οἱ ἄνδρες τοῦ πολεμικοῦ αὐτῆς ναυτικοῦ ἀνέρχονται εἰς 15,055 τὰ δὲ πολεμικὰ πλοῖα 72 ὧν 19 θωρηκτὰ ἢ ξύλινα τὰ δὲ λοιπὰ 53 ὀπλιταγωγὰ. Αἱ δαπάναι εἰς 12,055,589 λίρας.

ΤΟΥΡΚΙΑ

Αἱ στρατιωτικαὶ δυνάμεις τοῦ Ὄθωμανικοῦ κράτους διαιροῦνται εἰς τρεῖς τάξεις στρατοῦ τούτεστι Nizam ἡ ἐνεργὸν στρατὸν, Redif ἡ πολιτοφυλακίαν καὶ Mouhstafiz ἡ Landsturm. Ἡ στρατιωτικὴ ὑπηρεσία εἶνε ἀναγκαστικὴ εἰς τοὺς ἰκανοὺς τὸ σῶμα Μωαμεθανοῦς δι' εἰκοσιν ἔτη, 10 εἰς τὸν ἐνεργὸν στρατὸν 4 εἰς τὴν πολιτοφυλακίαν καὶ 6 εἰς τὸ Landsturm, ἐξαιροῦνται οἱ κάτοικοι τῆς Κων/πόλεως καὶ τῆς νήσου Κρήτης ὑπ' ἀρχαίου προνομίου. Οἱ μὴ Μωαμεθανοὶ δὲν εἶνε δεκτοί, ἀλλ' ὀφείλουσι νὰ πληρώσωσι φόρον 23 λιρῶν. Αἱ κάτωθεν ἀριθμήσεις δὲν συμπεριλαμβάνουσι τὰς φορολογουμένας χώρας οὐδὲ τὰς Ἀσιατικὰς κτήσεις τοῦ κράτους.

Ὁ πληθυσμὸς τῆς Τουρκίας ἀνέρχεται εἰς 21,633,000 ὁ ἐνεργὸς στρατὸς εἰς 160,417 ὁ δ' ἐν ἐφεδρείᾳ 307,583. Οἱ ἄνδρες τοῦ πολεμικοῦ ναυτικοῦ αὐτῆς ἀνέρχονται 2,100 τὰ δὲ πολεμικὰ πλοῖα εἰσὶν 25 ὧν 3 θωρηκτὰ καὶ ξύλινα τὰ δὲ λοιπὰ 22 ὀπλιταγωγὰ. Αἱ δὲ δαπάναι ὑπερβαίνουναι τὰς 5,628,911 λίρας.

ΡΟΥΜΟΥΝΙΑ

Αἱ Ῥουμουναὶ στρατιωτικαὶ δυνάμεις διαιροῦνται εἰς πέντε τάξεις· εἰς ἐνεργὸν στρατὸν, πολιτοφυλακίαν, στρατιωτικὴν σχολὴν, ἐθνικὴν φρουρὰν καὶ Landsturm σὺν τῇ ἐφεδρείᾳ ἐκάστω τούτων. Ἐκαστος ἰκανὸς τὸ σῶμα ἀνὴρ μεταξὺ τῆς 20 καὶ 46 ἡλικίας ὑποχρεοῦται νὰ ὑπηρετήσῃ 4 ἔτη εἰς τὸν ἐνεργὸν στρατὸν 4 εἰς τὴν ἐφεδρείαν αὐτοῦ 6 εἰς τὴν πολιτοφυλακίαν καὶ 2 εἰς τὴν ἐφεδρείαν αὐτῆς.

Ὁ πληθυσμὸς αὐτῆς ὑπερβαίνει τὰ 5,376,000, ὁ στρατὸς (ἐν ὄρα εἰρήνης) 18,532 ἡ δὲ ἐφεδρεία 132,468. Δαπάναι πρὸς συντήρησιν τοῦ στρατοῦ 1,052,486 λίρας.

ΙΣΠΑΝΙΑ

Ὁ ἰσπανικὸς στρατὸς συνμορφώθη τῷ Γαλλικῷ συστήματι καθόσον ἡ ὑποχρέωσις τῆς ὑπηρεσίας εἶνε ὀκταετής ἐν γένει. Οἱ συμπληρωμένοι τὸ 20 ἔτος τῆς ἡλικίας ἔχοντες ὑποχρεοῦνται νὰ ὑπηρετήσωσι 5 ἔτη εἰς τὸν μόνιμον στρατὸν. Ἐνταῦθα ὑπάρχει καὶ ἐνεργὸς ἐφεδρεία συγχευμένη ἐκ τῶν ὑπηρετησάντων ἐν τῷ διαρκεῖ στρατῷ καὶ ἰδιαιτέρον στρατιωτικὸν σῶμα (ἐδραία ἐφεδρεία) ἐκ τῶν μὴ ὑπηρετησάντων εἰς οὐδεμίαν ἐκ τῶν ἀνωτέρω κατηγοριῶν.

Ὁ πληθυσμὸς αὐτῆς ἀνέρχεται εἰς 16,858,721 ὁ ἐνεργὸς στρατὸς εἰς 94,848 ὁ δ' ἐν ἐφεδρείᾳ 355,152. Οἱ τοῦ πολεμικοῦ ναυτικοῦ ἄνδρες εἰς 21,407 τὰ δὲ πολεμικὰ πλοῖα εἰς 124 ὧν 7 θωρηκτὰ καὶ ξύλινα, τὰ δὲ λοιπὰ 117 ὀπλιταγωγὰ. Αἱ πρὸς συντήρησιν δαπάναι τοῦ στρατιωτικοῦ καὶ ναυτικοῦ ἀνέρχονται τὰ 6,242,414 λίρας.

ΣΟΥΗΔΙΑ

Ἡ στρατιωτικὴ ὑπηρεσία ἐν τῇ χώρᾳ αὐτῇ ἀρχεται ἅμα τῇ συμπληρώσει τοῦ 20 ἔτους τῶν ἀνδρῶν αὐτῆς. Ὁ δὲ πληθυσμὸς ὑπερβαίνει τὰ 4,579,115 ὁ ἐνεργὸς στρατὸς τὰς 44,146 ὁ δ' ἐν ἐφεδρείᾳ 138,426. Οἱ τοῦ πολεμικοῦ ναυτικοῦ ἄνδρες ἀνέρχονται εἰς 5,925 τὰ δὲ πολεμικὰ πλοῖα εἰς 70 ὧν τὰ 14 ξύλινα τὰ δὲ ἐπίλοιπα 56 ὀπλιταγωγὰ. Αἱ δαπάναι πρὸς συντήρησιν τοῦ κατὰ γῆν καὶ θάλατταν στρατοῦ εἰς 1,119,832 λίρας.

ΝΟΡΒΕΓΙΑ

Αἱ τοπικαὶ δυνάμεις τῆς Νορβηγίας διαιροῦνται εἰς ἐνεργὸν στρατὸν, πολιτοφυλακίαν, καὶ τὸ Landsturm ὑπόχρεοι εἰς ἐκστρατεῖαν ἐν καιρῷ μεγάλου κινδύνου. Ὁ συμπληρώσας τὸ 21 ἔτος τῆς ἡλικίας τοῦ ὑποχρεοῦται νὰ ὑπηρετήσῃ· ἐξαιροῦνται τῆς ὑποχρεώσεως αὐτῆς αἱ τρεῖς ἀρκτικαὶ ἐπαρχίαι τοῦ Βασιλείου. Ἡ στρατιωτικὴ ὑπηρεσία ἐστὶ δεκαετής, ἑπτὰ

εἰς τὸν ἐνεργὸν στρατὸν, τρία εἰς τὴν πολιτοφυλακίαν καὶ μετὰ ταῦτα ἀνήκουσιν εἰς τὸ Landsturm μέχρι τοῦ 50 ἔτους τῆς ἡλικίας. Ἀπαντες οἱ ναυτικοὶ καὶ οἱ κάτοικοι τῶν παραλίων χωρῶν ἀπὸ τῆς 22 μέχρι τῆς 35 ἡλικίας ἐγγράφονται ἐν τῷ καταλόγῳ τοῦ ἐνεργοῦ στόλου ἢ τῆς ναυτικῆς στρατιωτικῆς δυνάμεως. Ὁ πληθυσμὸς αὐτῆς ἀνέρχεται τὸ 1,806,900 ὁ ἐνεργὸς στρατὸς 18,750 ὁ δ' ἐν ἐφεδρείᾳ 25,950. Οἱ τοῦ ναυτικοῦ αὐτῆς ἄνδρες εἰς 3,500 τὰ δὲ πολεμικὰ πλοῖα 44 ὧν τὰ 4 θωρηκτὰ καὶ ξύλινα τὰ δὲ λοιπὰ 40 ὀπλιταγωγὰ. Αἱ δὲ δαπάναι εἰς 446,155 λίρας.

ΕΛΒΕΤΙΑ

Οἱ νόμοι τῆς δημοκρατουμένης αὐτῆς χώρας δὲν ἐπιτρέπουναι τὴν συντήρησιν ἐνεργοῦ στρατοῦ ἐν καιρῷ εἰρήνης. Ἐκαστος πολίτης ἐν τούτοις ὀφείλει νὰ ἐκγυμνασθῇ καὶ ἡ ἐτοιμία πρὸς ὑπεράσπισιν τῆς χώρας αὐτοῦ, πᾶσαι δ' ἐπαρχίαι ὑποχρεοῦνται νὰ χορηγήσωσι τοῦλάχιστον 3 ἐπὶ τοῖς 100 ἐκ τοῦ πληθυσμοῦ τῶν εἰς τὸν συμμαχικὸν στρατὸν συγχευμένων ἐξ ἀνδρῶν ἀπὸ τοῦ 20 μέχρι τοῦ 32 ἔτους τῆς ἡλικίας καὶ εἰς τὴν πολιτοφυλακίαν ἀποτελουμένην ἐξ ἀνδρῶν ἀπὸ τοῦ 33 μέχρι τοῦ 44 ἔτους τῆς ἡλικίας.

Ὁ πληθυσμὸς αὐτῆς ὑπερβαίνει τὰ 2,846,102 ὁ ἐνεργὸς στρατὸς καὶ ἡ πολιτοφυλακίαν τὰς 205,176. Αἱ δὲ δαπάναι τοῦ στρατοῦ ἀνέρχονται εἰς 521,071 λίρας.

ΠΟΡΤΟΓΑΛΛΙΑ

Ὁ στρατὸς τῆς χώρας αὐτῆς σύγκειται ἐκ τοῦ ἐνεργοῦ στρατοῦ καὶ τῆς στρατιωτικῆς σχολῆς. Ἐκαστος ὀφείλει νὰ ὑπηρετήσῃ κατὰ τὸ 21 τῆς ἡλικίας τοῦ ἔτος. Ὁ δὲ χρόνος τῆς ὑπηρεσίας εἶνε ὀκταετής ἐξ ὧν τρία διὰ τὸν τακτικὸν στρατὸν καὶ τὰ ὑπόλοιπα 5 διὰ τὴν ἐφεδρείαν. Ὁ ἀποτίων 80 λίρας ἐν τῷ στρατιωτικῷ ταμείῳ ἀπαλλάσσεται τῆς ὑποχρεώσεως αὐτῆς.

Ὁ πληθυσμὸς τῆς Πορτογαλλίας ἀνέρχεται εἰς 4,708,178 ὁ ἐνεργὸς στρατὸς εἰς 34,874 ὁ δ' ἐν ἐφεδρείᾳ 43,148. Οἱ τοῦ ναυτικοῦ πολεμικοῦ αὐτῆς ἄνδρες εἰς 3,307 τὰ δὲ πολεμικὰ πλοῖα 39 ὧν 1 θωρηκτὸν τὰ δὲ λοιπὰ 38 ὀπλιταγωγὰ. Αἱ δαπάναι πρὸς συντήρησιν τῆς ναυτικῆς καὶ στρατιωτικῆς δυνάμεως ὑπερβαίνουναι τὰς 1,573,809 λίρας.

ΟΛΛΑΝΔΙΑ

Οἱ ἐν Ὀλλανδίᾳ ἄνδρες ἐγγράφονται κατὰ τὸ 20 τῆς ἡλικίας τῶν ἔτος καὶ ὀφείλουσι νὰ ὑπηρετῶσι 5 ἔτη. Ἡ στρατιωτικὴ δύναμις σύγκειται ἐκ δύο σωμάτων τοῦ ἐνεργοῦ καὶ τῆς ἐφεδρείας, καὶ τὸ μὲν πρῶτον περιλαμβάνει τοὺς ἀπὸ τὸ 25 μέχρι τοῦ 34 τὸ δὲ ἕτερον τοὺς ἀπὸ τὸ 35 μέχρι τοῦ 60 ἔτους. Ἐκτὸς τούτου ὑπάρχει καὶ ἰδιαιτέρον σῶμα τοῦ Landsturm ἀπὸ τοῦ 19 μέχρι τοῦ 50 ἔτους. Ὁ πληθυσμὸς αὐτῆς ἀνέρχεται εἰς 4,172,971, ὁ ἐνεργὸς στρατὸς εἰς 65,010 ἡ δ' ἐφεδρεία 68,610. Οἱ τοῦ πολεμικοῦ ναυτικοῦ ἄνδρες εἰς 6,641, τὰ δὲ πολεμικὰ πλοῖα εἰς 138 ὧν 23 θωρηκτὰ καὶ

ξύλινα και 115 όπλαταγωγά. Αί δαπάναι πρός συντήρησιν αυτών ανέρχονται εις 3,567,373 λίραι.

ΒΕΛΓΙΟΝ

Έν τῷ Βελγικῷ στρατῷ ἐγγράφονται ἀπό τοῦ 19 ἔτους, ἐπιτροπομένης και τῆς ἀντικαταστάσεως. Ἡ δὲ ὑποχρεωτικὴ ὑπηρεσία εἶνε ὀκταετής.

Ὁ πληθυσμὸς τοῦ Βελγίου ὑπερβαίνει τὰ 5,585,846 ὁ ἐνεργὸς στρατὸς τὰς 46,272 ἢ δ' ἐφεδρεία τὰς 57,411. Αἱ δαπάναι πρός συντήρησιν τοῦ στρατοῦ ανέρχονται εις 1,790,600 λίρας.

ΔΑΝΙΑ

Έν τῷ Δανικῷ στρατῷ ὑποχρεοῦνται νὰ ὑπηρετήσωσιν ἐπὶ 16 ἔτη οἱ συμπληροῦντες τὸ 21 ἔτος ὧν τὰ 8 ἐν τῷ τακτικῷ στρατῷ τὰ δὲ λοιπὰ 8 ἐν τῇ ἐφεδρείᾳ. Τὸ ναυτικὸν στρατολογεῖται κατὰ τὸ αὐτὸ σύστημα.

Ὁ πληθυσμὸς ταύτης ανέρχεται εις 2,096,100 ὁ ἐνεργὸς στρατὸς εις 36,469 ἢ δ' ἐν ἐφεδρείᾳ εις 14,053. Οἱ τοῦ πολεμικοῦ ναυτικοῦ ἄνδρες εις 1,256 τὰ δὲ πολεμικὰ πλοῖα εις 44 ὧν 9 θωρηκτὰ και ξύλινα τὰ δὲ λοιπὰ 36 όπλαταγωγά. Αἱ δαπάναι πρός συντήρησιν αυτών εις 1,112,200 λίρας.

ΕΛΛΑΣ

Έν τῇ χώρᾳ ταύτῃ πάντες ὑποχρεοῦνται νὰ ὑπηρετήσωσιν ἐν ταῖς τάξεσι τοῦ στρατοῦ ἅμα τῇ συμπληρώσει τοῦ 21 ἔτους τῆς ἡλικίας αυτών. Ὁ δὲ στρατὸς αὐτῆς διαιρεῖται εις τρεῖς τάξεις εις τὸν ἐν ἐνεργείᾳ, ἐφεδρείᾳ και ἐθνοφυλακῇ. Ἡ στρατιωτικὴ ὑπηρεσία διαρκεῖ ἐπὶ 19 ἔτη, δύο εις τὸν ἐν ἐνεργείᾳ, 7 εις τὸν ἐν ἐφεδρείᾳ και 10 εις τὸν ἐν τῇ ἐθνοφυλακῇ.

Ὁ πληθυσμὸς τῆς Ἑλλάδος ὑπερβαίνει τὸ 1,979,470, ὁ δ' ἐνεργὸς στρατὸς και ἡ ἐφεδρεία τὰς 91,000. Οἱ τοῦ πολεμικοῦ ναυτικοῦ ἄνδρες ανέρχονται εις 653 τὰ δὲ πολεμικὰ πλοῖα εις 15 ὧν 2 θωρηκτὰ και ξύλινα τὰ δὲ λοιπὰ 13 όπλαταγωγά και τορπιλλοφόρα. Αἱ δαπάναι πρός συντήρησιν τοῦ κατὰ ξηρὰν και θάλασσαν στρατοῦ ὑπερβαίνουναι τὰς 968,586 λίρας.

ΣΕΡΒΙΑ

Ὁ στρατὸς τῆς Σερβίας σύγκειται ἐκ τοῦ μονίμου και ἐθνικοῦ στρατοῦ. Οἱ δὲ ἄνδρες ὑποχρεοῦνται νὰ ὑπηρετήσωσιν τέσσαρα ἔτη.

Ὁ πληθυσμὸς ταύτης ανέρχεται εις 1,810,606, ὁ ἐνεργὸς στρατὸς εις 12,979 ἢ δ' ἐν ἐφεδρείᾳ εις 253,021. Αἱ δὲ δαπάναι τοῦ στρατοῦ εις 415,413 λίρας.

ΣΥΜΜΙΚΤΑ

Ὁ κ. Α. διδάσκαλος τῆς ζωγραφικῆς αὐστηρῶς εἶχεν ἀπαγορεύσει τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ νὰ καπνίζωσιν ἐν τῷ δωμα-

τίῳ τῆς παραδόσεως, ὅτε εἰσελθὼν ἡμέραν τινα και ἰδὼν τινα σπουδαστὴν καπνίζοντα διὰ κομπῆς σύριγγος τὸν ἐρωτᾷ εἰρωνικῶς «τί χρωστῆρ εἶναι αὐτός;» ὁ σπουδαστῆς ἀμέσως τῷ ἀπαντᾷ «θὰ μοῦ χρησιμεύσῃ νὰ κάμω τὰ νέφη, και τὰς σκιὰς ἐπὶ τῆς εἰκόνας ἐφ' ἧς ἐργάζομαι».

Ὁ κ. Α. συναντᾷ τὸν κ. Β. φέροντα ἐπὶ τοῦ πῖλου του πλατεῖαν ἐξ ἐριούχου ταινίαν «τί βλέπω, φίλε μου, διὰ τίνα πενθεῖτε;» — διὰ τὴν ἀξιοθρήνητον κατάστασιν τοῦ... πῖλου μου.

Ἡ μικρὰ δεσποινὶς Α. ὑποθέτουσα ἐαυτὴν μεγάλην κυρίαν ἐρωτᾷ «Μαμά, ἐπιθύμουν πολὺ νὰ ὑπάγω τὸ ἑσπέρας εις τὸν χορὸν». «Παιδί μου, διὰ τὴν ἡλικίαν σου εἶνε καλλίτερον νὰ μείνης εις τὴν οἰκίαν σου». «μὰ Μαμά, σεῖς διατὶ ἐπηγαίνωτε εις τὸν καιρὸν σας;» «Ναί, παιδί μου, ἀλλ' ἤδη ἐνόησα ὅτι ὁ χορὸς εἶναι τρέλλα». «Τότε και ἐγὼ ἐπιθύμουν νὰ τὴν γνωρίσω, ἔστω και ἅπαξ μόνον».

ΕΚ ΤΩΝ ΤΟΥ ΕΔΜΟΝΔΟΥ ΑΒΟΥ ΠΑΡΙΣΙΩΝ ΓΑΜΩΝ

Ο ΘΕΙΟΣ ΚΑΙ Ο ΑΝΕΨΙΟΣ

ΔΙΗΓΗΜΑ ΜΕΤΑΓΩΓΤΙΣΘΕΝ ΕΚ ΤΗΣ ΓΑΛΛΙΚΗΣ

ὑπὸ

A. I. ΣΟΡΔΙΝΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ

Και εἰκοσάκις ἂν διέβαινες, ἀναγνώστα, πρὸ τοῦ οἴκου τοῦ ἱατροῦ Ὠβρέ, δὲν ἤθελες ποτὲ φαντασθῆ ὅτι ἐν αὐτῷ διαπράττονται θαύματα. Ὁ οἶκος οὗτος ταπεινὸς και ἡμίκυπτος, ἀπηλλαγμένος πάσης ἐπιδείξεως ἢ γνωρίσματος, και αὐτῆς ἐστὶ τῆς ἐπὶ τῆς θύρας κοινῶς ἐπιτιθεμένης ἐπιγραφῆς, «Φρενοκομεῖον», κεῖται περὶ τὴν ἄκραν τῆς ἀγυῖας Μονταίγνης μεταξὺ τοῦ Γοτθικοῦ μεγάρου τοῦ πρίγκηπος Σολτακῶφ και τοῦ γυμνασίου τοῦ περιβόητου Τριάτου, τοῦ ἐπαγγελλομένου τὴν διὰ τοῦ τραπέζιτου ἀναγέννησιν τοῦ ἀνθρώπου. Δικτυωτὴ θύρα ὀρειχαλκίνου χρώματος φέρει εις μικρὸν ἀνθῶνα λειριῶν και ῥόδων, και ἀριστερᾷ μὲν κεῖται ὁ οἰκίσκος τοῦ θυρωροῦ, δεξιᾷ δὲ τὸ σπουδαστήριον τοῦ ἱατροῦ και τὰ δωμάτια τῆς συζύγου του και τῆς θυγατρὸς του, τὸ δὲ κύριον τοῦ κτιρίου μέρος ἐνδότερον ἐμφωλεύει, τὰ μὲν ἄλλα στρέφον πρὸς τὴν ἀγυῖαν, τὴν δὲ πρόσωψιν νοτιανατολικῶς πρὸς μικρὸν δάσος κασταίωνν και φιλυρῶν. Ἐκεῖ ὁ ἱατρός περιθάλπει και συγκαίως θεραπεύει τοὺς φρενοβλαβεῖς. Καὶ ἂν μὲν, ἀναγνώστα, ἐπικινδύνευες νὰ ἀπαντήσης ὅλα τὰ εἶδη τῆς μανίας, δὲν ἤθελον

σε εἰσαῆξιν εις τὸν οἶκον τοῦτον, ἀλλὰ μὴ φοβοῦ, δὲν θὰ σοὶ παραστῆ οὔτε τῆς βλακειᾶς τὸ σπαρακτικὸν θέαμα, οὔτε τῆς παραλυτικῆς μανίας, οὐδ' αὐτῆς ἐτι τῆς παραφροσύνης, διότι ὁ ἱατρός Ὠβρέ ἐπέδωθη εις εἰδικὸν τῆς ἐπιστήμης κλάδον, τὸν τῆς μονομανίας. Εἶναι ἀρίστης ψυχῆς ἄνθρωπος, εὐφυῆς και πολυμαθῆς, ἱατρός ὅσον και φιλόσοφος, και ὅπαδός τοῦ Ἐσκυρόλου και τοῦ Λαρομιγιέρου, εἶναι δὲ φαλακρός, ζύρεται τὸν πώγωνα, μελανοφορεῖ, ἔχει ἦθος ὄλως πατρικόν, και ὁ ἀπαντῶν αὐτὸν δισταζει πῶς νὰ τὸν χαρακτηρίσῃ, ἱατρὸν, καθηγητὴν ἢ ἱερέα, ἅμα δὲ ἀνοιχτὴ τὸ βαθύχειλον αὐτοῦ στόμα, μαντεύει τις ὅτι θὰ προσαγορευθῆ παρ' αὐτοῦ ὡς «Τέκνον». Οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ καιτοὶ ἐξέχοντες δὲν εἶναι δυσειδῆς, περιστρέφοντες βλέμμα εὐρὺ, καθαρὸν και γαλῆναιον, ἐμφαίνουσι κόσμον ὁλόκληρον ἀγαθῶν διαλογισμῶν, και δύνανται νὰ παραβληθῶσι πρὸς εὐδίους ἡμέρας ἐπὶ ὠραίας ψυχῆς. Οἰκότροφος ἐτι ὧν ἐν τῷ φρενοκομείῳ τῆς Σαλπεντιέρ, ἀπεφάνθη ὑπὲρ τοῦ ἐπιτηδεύματος, ὅπερ νῦν μετέρχεται και ἐνθέρμως ἐμελέτησε τὴν μονομανίαν, τὴν τεραστίαν ταύτην τῶν λειτουργιῶν τοῦ νοδὸς ἀλλοιώσιν, ἧτις σπανίως αἰτιολογεῖται ὑπὸ φυσικῆς τινος αἰτίας, ἧτις δὲν ἀναλογεῖ πρὸς οὐδεμίαν ὁρατὴν τοῦ νευρικοῦ συστήματος βλάβην, και ἧτις δι' ἠθικῶν μόνον μέσων θεραπεύεται. Εἰς τὰς παρατηρήσεις αὐτοῦ παρηκολούθει νέα τις ἐπιστάτις τοῦ Πινελείου τμήματος, μᾶλλον εὐειδῆς και καλῆς τυχοῦσα ἀγωγῆς, ἧς ἠράσθη και ἱατρός γενόμενος τὴν ἐνυμψεύθη. Ταπεινῶς ὅθεν εἰσῆρχετο εις τὸν βίον και τὴν μικρὰν αὐτοῦ περιουσίαν ἐπησχόλησεν εις τὴν καθίδρυσιν τοῦ ἐν λόγῳ καταστήματος και ἂν μὲν εἶχε δόσιν τινα ἀγυρτείας ἤθελον ἀποκτήσῃ πλοῦτον, ἀλλ' αὐτὸς ἠρέσθη εις τὸ νὰ πορίζηται τὰ πρὸς τὸ ζῆν. Ἀποφεύγει τὸν θόρυβον και ὁσάκις ἐπιφέρει θαυμασίαν τινα θεραπείαν δὲν τὴν διασαλπίζει. Ἡ φήμη ἧς ἀπολαύει, εἶναι οὕτως εἰπεῖν αὐτοφυῆς και ἐν ἀγνοίᾳ του διεδόθη. Παράδειγμα ἔστω ἡ «Κριτικὴ αὐτοῦ Μονομανία», ἣν ἐδημοσίευσεν τύποις Βαϊλλιέρου κατὰ τὸ 1842 ἔτος, και ἧτις ἤδη εὐρίσκεται εις τὴν ἔκτην αὐτῆς ἐκδοσιν, χωρὶς ποτὲ νὰ στείλῃ αὐτὸς ἐν μόνον ἀντίτυπον πρὸς δημοσιογράφον. Ἐπαινετὴ μὲν ἡ μετριοφροσύνη, ἀλλὰ και ἡ κατάχρησις αὐτῆς δὲν εἶναι καλόν, ὅταν μάλιστα ἀναλογισθῆ τις ὅτι ἡ θυγάτηρ τοῦ ἱατροῦ δὲν ἔχει προῖκα ἀνωτέρων τῶν εἰκοσι χιλιάδων φράγκων και ὅτι τὴν 30ὴν Ἀπριλίου εἰσέρχεται εις τὸ 22ον αὐτῆς ἔτος.

Πρὸ δεκαπέντε περίπου ἡμερῶν (ἦτο πιστεύω πέμπτη και 13ῃ Δεκεμβρίου) μισθωτὴ ἄμαξα ἔστη πρὸ τοῦ καταστήματος τοῦ Ὠβρέ και, αἰτήσει τοῦ ἀμαξήλατου, ἀνοχθείσης τῆς θύρας, προέβη μέχρι τῆς κατοικίας τοῦ ἱατροῦ, ἐξ αὐτῆς δὲ κατέβησαν βιαίως δύο ἄνθρωποι και εἰσῆλθον εις τὸ σπουδαστήριον, ἐνθα ἡ ὑπηρετρία παρεκάλεσεν αὐτοὺς νὰ καθίσωσι και περιμείνωσιν ἕως ὅτου τελειώσῃ ἡ τῶν ἀσθενῶν ἐπίσκεψις. Ἦτο δὲ ἡ δεκάτη πρωϊνὴ ὥρα.

Ὁ εἰς τούτων, πεντηκοντούτης περίπου, ὑψηλός, μελαγχρονός, αἱματώδους κράσεως, ἐρυθρὸς τὸ πρόσωπον, μᾶλλον δύσ-

μορφος ἀλλὰ κυρίως δυσφυῆς, τετρημένα ἔχων τὰ ὄτα, χονδρὰς χεῖρας και ὑπερμεγέθεις ἀντίχειρας, ἐφαίνετο ὡς ἐργάτης ἐνδυθεὶς τὰ φορέματα τοῦ κυρίου του. Τοιοῦτος ἦτο ὁ κύριος Μορλότ.

Ὁ ἀνεψιὸς αὐτοῦ Φραγκίσκος Ὠωμᾶ, νέος 23 περίπου ἐτῶν, εἶναι ἀπερίγραπτος, καθὼ ὁμοιάζων πρὸς πάντα ἄνθρωπον. Οὔτε μέγας οὔτε μικρὸς δύνανται νὰ ὀνομασθῆ, οὔτε εὐειδῆς οὔτε δυσειδῆς, δὲν ἔχει οὔτε τοῦ Ἡρακλείου τὸ ἀνάστημα οὔτε τετορνευμένου νεανίου τὸ κανονικὸν σῶμα, ἀλλὰ μέτριος ὧν καθ' ὅλα, ταπεινὸς ἐκ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν, ἔχει καστανάς τὰς τρίχας, μέτριον τὸ πνεῦμα και αὐτὴν ἐτι τὴν ἐνδυμασίαν μετρίαν. Ὅτε εἰσῆλθεν εις τὴν κατοικίαν τοῦ ἱατροῦ Ὠβρέ ἦτο πολὺ τεταραχμένος, περιεφέρετο μετ' ὀργῆς, δὲν ἐμεινεν εις μίαν θέσιν, ἔβλεπεν εἰκοσι πράγματα ἑαυτοῦ και θὰ ἔψαυε βεβαίως κάθε τι ἂν δὲν εἶχε τὰς χεῖρας δεδεδεμένας.

Ἠσύχασε, τῷ ἔλεγεν ὁ Θεὸς του, ὅτι πρᾶττω εἶναι διὰ τὸ καλὸν σου. Θὰ ἦσαι εὐτυχῆς ἐδῶ και ὁ ἱατρός θὰ σε θεραπεύσῃ.

Δὲν εἶμαι ἀσθενής. Διατὶ μ' ἐδέσαστε;

Διότι θὰ μ' ἔρριπτες ἐκ τῆς θυρίδος τῆς ἀμάξης. Δὲν ἔχεις τὸν νοῦν σου, Φραγκίσκε μου, και ὁ κύριος Ὠβρέ θὰ σοὶ τὸν ἐπαναφέρῃ.

Κρίνω ἐπίσης καλὰ ὡς σεῖς, Θεῖέ μου, και δὲν ἐνοῶ τί θέλετε νὰ εἴπητε. Ἐχω σώας τὰς φρένας, ἀτάραχον κρίσιν και μνήμην ἀρίστην. Θέλετε νὰ σὰς ἀπαγγείλω στίχους; Θέλετε νὰ σὰς μεταφράσω ἐκ τῆς λατινικῆς; Ἰδοὺ ἀκριβῶς εις Τάκιτος ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ. Ἄν ἐπιθυμῆτε νὰ ὑποστῶ ἑτέραν τινα δοκιμασίαν, εἶμαι ἔτοιμος νὰ λύσω ἀριθμητικὸν ἢ γεωμετρικὸν τι πρόβλημα. Δὲν θέλετε, ἀκούσατε λοιπὸν νὰ σὰς διηγηθῶ τί ἐπράξαμεν σήμερον τὸ πρωῖ. Ἠλθετε τὰς ὀκτῶ εις τὸ δωμάτιόν μου οὐχὶ ἵνα μ' ἐξυπνήσητε, διότι δὲν ἐκοιμώμην, ἀλλ' ἵνα μ' ἐκβάλῃτε ἐκ τῆς κλίνης μου. Ἐνεδύθη μόνος μου ἄνευ τῆς βοήθειας τοῦ Γερμανοῦ, μὲ παρεκαλέσατε νὰ σὰς ἀκολουθήσω εις τοῦ ἱατροῦ Ὠβρέ και ἀπεποιήθη, ἐπεμείνατε και ἐγὼ ἐθύμωσα. Ὁ Γερμανὸς σὰς ἐβοήθησε νὰ μοὶ δέσητε τὰς χεῖρας, διὸ ἀπόψε θὰ τὸν ἀπολύσω. Τῷ χρεωστῶ 13 ἡμερομίσθια, δηλ. 13 φράγκα, διότι τὸν ἐσυμφώνησα πρὸς 30 φρ. τὸν μῆνα. Σεῖς δὲ ὀφείλετε νὰ τὸν ἀποζημιώσητε διὰ τὸ ἀγιοθασιλεύατικόν, ὅπερ ἐξ αἰτίας ὑμῶν χάνει. Κρίνω ἢ δὲν κρίνω; και σκέπτεσθε ἀκόμη νὰ μὲ περάσητε διὰ τρελλόν; Ἄχ! Θεῖέ μου, σκέφθητε ὀρθότερον και ἐνθυμήθητε ὅτι ἡ Μήτηρ μου ἦτο ἀδελφὴ σας. Τί θὰ ἔλεγεν ἡ ταλαίπωρος Μήτηρ μου ἂν μ' ἐβλεπεν ἐδῶ; Δὲν εἶμαι ὀργισμένος ἐναντίον σας και τὰ πάντα δύνανται νὰ συμβιβασθῶσι μεταξύ ἡμῶν. Ἐχετε μίαν θυγατέρα, τὴν δεσποινίδα Μορλότ.

«Ἰδοὺ! Βλέπεις ὅτι δὲν σωφρονεῖς πλέον. Ἐγὼ κόρη! πῶς ἀφ' οὗ εἶμαι ἄγαμος;»

«Ἐχετε μίαν κόρην ἀπάντησε μηχανικῶς ὁ Φραγκίσκος. Ταλαίπωρε ἀνεψιέ μου. Ἄς σκεφθῶμεν. Ἄκουσε, ἔχεις ἐξαδέλφην;»

«Ἐξαδέλφην; ὄχι δὲν ἔχω ἑξαδέλφην. Ὅχι, δὲν θὰ μ'εὐ-
ρητε ὑποπίπτοντα εἰς τοιοῦτον λάθος. Δὲν ἔχω οὔτε ἑξαδέλ-
φους οὔτε ἑξαδέλφας».

«Εἶμαι Θεῖός σου, δὲν εἶναι ἀλήθεια; Ναί, καί τοι τὸ ἐ-
λησμονήσατε σήμερον τὸ πρῶϊ».

«Ἄν εἶχον κόρην θὰ ἦτο ἑξαδέλφη σου, ἀλλ' ἑξαδέλφην
δὲν ἔχεις, ἄρα δὲν ἔχω κόρην».

«Ὅρθῶς λέγετε.... Ἐλαβον τὸ εὐτύχημα νὰ τὴν ἀπαν-
τήσω τὸ παρελθὸν θέρος μετὰ τῆς Μητρός της εἰς τὰ λουτρὰ
τῆς Ἐμμης. Τὴν ἀγαπῶ, ἔχω λόγους νὰ πιστεύω ὅτι δὲν τῆ
εἶμαι ἀδιάφορος, καὶ λαμβάνω τὴν τιμὴν νὰ σὰς ζητήσω τὴν
χειρὰ της».

«Τίνος τὴν χεῖρα;»

«Τὴν χεῖρα τῆς θυγατρὸς σας».

(ἀκολουθεῖ)

ΠΟΙΗΣΙΣ

Τῷ πολυφιλήτῳ φίλῳ

ΔΗΜΗΤΡΙῷ Κ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΟΠΟΥΛῷ

(Διευθυντῆ καὶ ἐκδότη τῷ Ἀπόλλωνος)

Τὴν δρασίμ σου συμφορὰ
ἄρ' ἐπληξε καιρίως,
Ἄλλ' ἢ καρδία καθαρά
κι' ὁ τοῦς σου εἶνε θεῖος.

Καὶ τῶρα εἶσαι φαιερός,
αὐτόχρημα Ἀπόλλων.
Ἡ λύρα σου δὲ ὁ ἄγνος
διερμηνεὺς τῶν στόνων....

Τῶν ἀδελφῶν σου εἶσ' ἐλπίς,
παρήγορος γονέων
Φιλότης ἀξιοπρεπέης
ὑπογραμμὸς τῶν νέων.

Ἀνδρίτζου ἔθεν κι' εὐοδοῦ
εἰς τὸν θεὸν ἐλπίζων
Καὶ γὰρ τὸ πᾶν ἐκ τοῦ θεοῦ,
ἦρωσ δ' ὁ μὴ γογγύζων.

Ἐν Βραΐλα τῇ 1 Μαΐου 1885

Γ. Δ. Χ.

Εἰς τὸ λεύκωμα τῆς Φαννῆς μου

(Ἀυτοσχέδιον)

Ποιός, εἶπε, ὁ πατέρας σου, πῶς πέθανε, Φαννή μου;
Μέσ' στή ψυχῇ μου ἐκεῖνος ζῆ καὶ μέσα στή σιοργή μου...
Μὲ τὴν καρδιά μου σοῦ λαλεῖ, τὸν ἴσχυο μου σὲ σκέπει,
Μὲ τὸ δεξί μου σὲ εὐλογεῖ, τὰ μάτια μου σὲ βλέπει!

Ποιὸς εἶπε, τὸν πατέρα σου, πῶς τὸν σκεπάσει χῶμα;
Μήπως δὲν ζῆ, σὰν σὲ φιλεῖ τὸ ἐδικό μου στόμα;
Μήπως δὲν ζῆ σὲ βλέμμα μου γλυκὰ σὰν σὲ κντεῖζω
Καὶ δὲν στενάζει ὁ τάφος του γιὰ σένα σὰν στενάζει;

Ζῆ ὁ πατέρας σου, ναί, ζῆ, καὶ τότε θὰ πε-
ἴται τὸ κρῦ φέρετρο τὴν ὄψι σου χλωμά;
Τότε μονάχα, ὄρθανθ θὰ λέγεσαι, Φαννή με
Μὰ οὔτε τότε, ἐπειδὴ θὰ ἔχης τὴν εὐχή μου

(1881)

Ἡ ΣΙΩΠΗ ΜΟΥ

Μὴν ἔχης τὸ παράπονο αὐτὸ σὲ πρόσωπο
Ἄλάλητος ποῦ σὲ θωρῶ, σὰν κάθημαι σι,
ὦ, ἄφινε, ἀγάπη μου, σὰν εἶμαι σὲ πᾶ
Τὰ μάτια μου νὰ πλεύουνε στὰ ὄμιση
Σὲ μόνα τᾶγια σιωπῶ μυστήρια, σὲ μόνα
Καὶ στέκω ἄφωνος ἐμπρὸς σὲ ἱερῆ εἰκόνη

Θυμᾶσαι, σὰν προσμέναμε τ' ἀγαπημένο
Π' ἀλόλαμπρο ἀπ' τὸ βουνὸ ἐχάραξε τὸ
Καὶ ἔσχιζε τοῦ οὐρανοῦ τὰσημωμένα μέ-
Καὶ τῆς καρδιάς μας ὄψιζε τὰνήσυχον
Θυμᾶσαι;... δὲν μιλούσαμε ἐσμίγαμε
Μὰ ἔτρεμα μήπως καμμιὰ καρδιά γενῆ

Θυμᾶσαι σὰν γυμνῶναμε λουλούδια εὐλο-
Γιὰ κείνη ποῦ μαντεύαμε, τῆ μυστικῆ ἀ-
Πόσαις φοραῖς τὰ φύλλα τους ποὺπέφταν
Τὸ μυστικὸ μας πρόδωκαν, ποῦ ἔθαψαμε
Καὶ ντροπαλοὶ καρφώταμε στὴ γῆ τὰ μά-
Μὰ τότε τί ἔλεγε ἢ φτωχὴ καρδιά σου κα

Θυμᾶσαι τὴ χρυσοῦ βραδεία, τὴν ὄμιση
Ὅπου σεμνὰ ἀλλάξαμε οἱ δύο μας μυστί-
Ἄχ, ἔρα δὲν ἀλλάξαμε καὶ τότε λόγο, ἐν
Μὰ τὴ ἔμπορεῖ νὰ μετρηθῆ στὴ σιωπῆ ἐκ
Θυμᾶσαι;... ὅ,τι καὶ νὰ πῶ δὲν φτάνει
Εἶνε τὰ λόγια ἀδύνατα καὶ μέγα τὸ αἰσθ

(1882)

Γ. Α

ΣΤΙΓΜΑΙ

Τὸ ἄνθος ἔχει ἄρωμα, ἢ νὺξ ἔχει σελήνη
Τὸ ἔαρ ἔχει τ' ἄνθη του καὶ ὁ χειμὼν γα
Τὸ πᾶν ἔχει τῶρατον του! ἐγὼ ὁ τλήμων
Ἐχω τὸ σκότος ἔαρ μου καὶ σὺντροφοῦν τι
Ἐν Πειραιεῖ.....

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ

ἐν τῷ φυλλαδίῳ τοῦ Ἀπριλίου.

Σελ. 370, στιχ. 19 ἀνάγνωθι Χοιρίλος ἀντὶ Χαρίλ-
11 ἀνάγνωθι ἢ πρέπει ἀντὶ ἢ πρέπει. καὶ στιχ.
ποιῆται ἀντὶ ποιεῖται. καὶ ἐν τῇ ὑποσημειώσει
στιχ. 6. ἠκριβώθησαν ὡς ποιήσεις ἀντὶ ἠκριβώθησαν
7 καταλεγόμενος ἀντὶ καταπλεγόμενος. Σελ. 379. σι
νάγνωθι, ὅκνου ἀντὶ οἴνου, ἐν τῇ αὐτῇ σελ. στήλ. 6'
ἐπισκεψάμην ἀντὶ ἐπισκέψωμαι, καὶ στιχ. 35 ἀνάγ
θαλασσινή. Σελ. 380. στιχ. 46 ἀνάγνωθι ἐχλώση ἄν
381, στιχ. 29. ἀνάγνωθι ὄδονηρον στεναγμὸν ἐπὶ τῇ
πονηρὸν στεναγμὸν ἐπὶ τῇ καταπίσει.